

**TÜRK VE AFGANİSTAN HUKUKLARINDA
TİCARİ İŞLERDE FAİZ
Meena ALEMİ JALAL
(Yüksek Lisans Tezi)
Eskişehir, 2015**

**TÜRK VE AFGANİSTAN HUKUKLARINDA
TİCARİ İŞLERDE FAİZ**

Meena ALEMİ JALAL

Yüksek Lisans Tezi

Özel Hukuku Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisan

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ezgi Başak DEMİRAYAK

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2015

Jüri ve Enstitü Onayı

Meena ALEMI JALAL'ın "**Türk ve Afganistan Hukuklarında Ticari İşlerde Faiz**" başlıklı tezi **29 Haziran 2015** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **Özel Hukuk** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd.Doç.Dr.Ezgi Başak DEMİRAYAK
Üye : Prof.Dr.Fırat ÖZTAN
Üye : Yrd.Doç.Dr.Neval OKAN

Prof.Dr.Kemal YILDIRIM
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Öz

TÜRK VE AFGANİSTAN HUKUKLARINDA TİCARİ İŞLERDE FAİZ

Meena ALEMI JALAL

Özel Hukuku Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2015

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ezgi Başak DEMİRAYAK

Bu çalışmada, ticari işlerde çok yaygın olan bir konu olarak faiz, Afganistan ve Türk mevzuatında karşılıklı olarak incelenmektedir. Bu amaçla, öncelikle faizin ne olduğunun anlaşılması için, faiz hakkında genel bilgi verilmektedir. Faizin tarihsel gelişimi de çalışmanın bu kısmında ele alınmaktadır. Sonraki bölümlerde ise Türk ve Afganistan mevzuatında ticari işlerde faiz konusunun, ayrıntılı bir şekilde incelenebilmesi için, her iki ülkenin hukukunda faizle ilgili düzenlemeler açıklanmaktadır.

Özellikle ticari işlerde faizin özellikleri, faizin oranı, faizin türleri ve benzer konular, iki ülkenin mevzuatında incelenmektedir. Böylece, çalışmamızda, Türk ve Afganistan mevzuatında, ticari işlerde faizin nasıl olduğu ve bu iki ülkenin konuyla ilgili düzenlemelerinde ne kadar benzerlikler ve farklılıklar bulunduğu kısaca anlatılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Faiz, Ticari iş kavramı, Türk hukukunda ticari işlerde faiz, Afganistan hukukunda ticari işlerde faiz.

Abstract

**THE ISSUE OF INTEREST IN TURKEY AND AFGHANISTAN'S
COMMERCIAL TRANSACTIONS**

Meena ALEMI JALAL

Department of Private Law

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, June 2015

Adviser: Asst. Prof. Dr. Ezgi Başak DEMİRAYAK

This paper is evaluating comparatively the issue of interest, as a very common issue in transactions related to commerce in today's World, according to Turkey's and Afghanistan's legal systems. For this purpose, in order to know what interest is, general information will be provided. Historical development of interest is a separate subject of this paper. In order to understand the issue, all laws and regulations related to interest in Turkey and Afghanistan will be analyzed with full details.

Specially, characteristics of interest, kinds of interest, interest rate and similar other subjects in according to Turkey and Afghanistan commercial laws and regulations will be examined with details. By this way as a result, the situation of interest, differences and similarities about interest in both countries will be explained.

Keywords: Interest, Commercial transaction concept, Interest in Turkey's Commercial transaction's Law, Interest in Afghanistan's Commercial transaction's Law.

Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada, yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Her hangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Meena ALEMI JALAL

Önsöz

Türk ve Afganistan Hukuklarında Ticari İşlerde Faiz başlığı altında yazılmış bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuku Anabilim Dalı için yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Çalışma sırasında danışman hocam olarak, Sayın Yrd. Doç. Dr. Ezgi Başak DEMİRAYAK, bana her zaman yardımda bulundu, bilgilerini hiç esirgemedi ve çok sabır ve anlayışıyla tezimin her noktasını memnuniyetle düzeltti. Sayın hocamın yardımları sonucunda birçok konuyu öğrenmiş oldum. Tüm bu sevgilere karşı sayın hocama teşekkür edip sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Meena ALEMI JALAL

Haziran 2015

İçindekiler

	<u>Sayfa</u>
Jüri ve Enstitü Onayı.....	ii
Öz.....	iii
Abstract.....	iv
Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi	v
Önsöz	vi
Özgeçmiş.....	vii
Kısaltmalar Listesi.....	xiii
Giriş.....	2

Birinci Bölüm

Faiz Hakkında Genel Bilgiler

1. Faizin Tanımı	3
1.1. Sözcük olarak faizin tanımı, Türkçe ve Afganistan dilleri açısından	3
1.2. Terim Olarak faizin Tanımı, Türk Ve Afganistan Hukuku Açısından	4
2. Faizin Tarihsel Gelişimi	7
2.1. İlk Çağda Faiz (M.Ö 3500-M.S. 476)	8
2.2. Orta Çağda Faiz (476-1492).....	10
2.3. Yeniçağda Faiz (1492-1789).....	13
2.4. Yakınçağda Faiz (1789-...).....	14
3. Faizin Hukuki Niteliği	14
3.1. Asıl Alacağının Konusunun Para olması.....	14
3.2. Faizin Asıl Alacağa Bağlı Olması (Fer'ilik Kuralı)	15
3.2.1. Faizin asıl alacakla birlikte doğması ve sona ermesi.....	16

3.2.2. Faiz alacağıının anapara alacaklısı lehine doğması	17
3.2.3. Faizin asıl alacakla birlikte zamanaşımına uğraması	18
3.2.4. Menkul ve gayrimenkul rehnin ve kefalet sözleşmesinde faizin durumu ...	18
3.3. Faizin Zamana Bağlı Olarak İşlemesi	19
4. Faizin Unsurları	20
4.1. Bir Para Alacağıının Bulunması (Asıl Alacak Unsuru)	20
4.2. Alacaklıının Paradan Bir Süre Mahrum Kalması (Zaman Unsuru)	20
4.3. Belli Bir Oranın Uygulanması Unsuru (Oran Unsuru)	21
5. Faiz Alacağıının Kaynağı	22
6. Faizin Benzer Kavramlarla Karşılaştırılması	23
6.1. Ceza Koşulu (Ceza Şartı)	23
6.2. Aşkın Zarar (Munzam Zarar)	26
6.3. Vade Farkı	29
6.4. Gecikme Zammı (Gecikme Tazminatı)	30
7. Faizin Türleri	32
7.1. Kaynağıına Göre Faiz	33
7.1.1. Hukuki işlemde kaynaklanan faiz	33
7.1.2. Kanuni faiz (yasal faiz/ nizami faiz)	34
7.2. Niteliğine Göre Faiz	36
7.2.1. Anapara faizi (kapital faizi/ sermaye faizi/ resülmal faizi)	36
7.2.2. Temerrüt faizi (gecikme faizi)	38

7.3. Uygulanış Biçimine Göre Faiz.....	39
7.3.1. Basit faiz (adi faiz)	39
7.3.2. Bileşik faiz (mürekkep faiz).....	40
7.4. Uygulandığı İşe Göre Faiz.....	40
7.4.1. Ticari faiz (ticari işlerde olan faiz)	41
7.4.2. Adi faiz (adi işlerde faiz)	41

İkinci Bölüm

Türk Hukukunda Ticari İşlerde Faiz

1. Genel Olarak	42
2. Ticari İş Kavramı	42
2.1. Türk Ticaret Kanunda Düzenlenen İşler.....	44
2.2. Ticari İşletme İle İlgili Bütün İşlem Ve Fiiller.....	45
2.3. Tacirin Borçlarının Ticari Olması (Ticari İş Karinesi)	46
2.4. Taraflardan Sadece Biri İçin “Ticari İş” Niteliğinde Sayılan Sözleşmeler.....	47
3. Ticari İşlerde Faizin Özellikleri	48
3.1. Öngörülmemiş Olsa Bile Faize Hak Kazanılması.....	48
3.2. Bileşik Faizin Uygulanabilmesi (Faize Faiz Yürütülmesi)	49
3.4. Faizin Başlangıcı	50
3.5. Faiz Oranı Serbestisi	51
3.6. Daha Yüksek Oranda Temerrüt Faizi İstenebilmesi	55
4. Ticari İşlerde Faiz Oranları	55
4.1. Anapara Faizinde	55

4.2. Temerrüt Faizinde.....	56
5. Faizin Anaparayı Geçip Geçemeyeceği Sorunu.....	60
6. Yabancı Para Borçlarında Faiz Oranı.....	60
7. Ticari İşlerde Faiz Hakkın Durduğu Ve Düştüğü Haller.....	62
7.1. Faizin Hakkının Durduğu Haller	62
7.1.1. Aciz vesikası alınması	62
7.1.2. Faizsiz konkordato akdedilmesi	63
7.2. Faiz Hakkının Düştüğü Haller (Sona Ermesi)	63
7.2.1. Asıl alacağın her hangi bir sebeple düşmesi ve sona ermesi	63
7.2.2. Taşınmaz rehniyle temin edilmiş bir borcun borçlusunun iflası.....	64

Üçüncü Bölüm

Afganistan Hukukunda Ticari İşlerde Faiz

1. Genel Olarak	65
2. Afganistan Mevzuatına Göre Ticari İş.....	65
2.1. Mutlak Ticari İşler (676 Sayılı AfgTK'nda Düzenlenmiş İşler)	65
2.2. Nispi Ticari İşler	70
2.3. Karma Ticari İşler (Bir Taraf İçin Ticari İş Niteliğindeki Sözleşmenin Diğer Taraf İçin De Ticari Sayılması).....	70
2.4. Mutlak Ticari İşler İle İlgili Bütün İşlerin Ticari İş Olarak Nitelenmesi.....	71
3. Ticari İşlerde Faizin Özellikleri	72
3.1. Faizin Başlangıcı	73
3.2. Faiz Oranı Serbestisi.....	75

4. Faizin Durduğu Ve Düştüğu Haller	76
Sonuç.....	78
Kaynakça.....	81

Kısaltmalar Listesi

AfgMK	: Afganistan Medeni Kanunu
AfgTK	: Afganistan Ticaret Kanunu
AfgBK	: Afganistan Bankacılık Kanunu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TİİK	: Türk İcra Ve İflas Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

Giriş

Faiz çok eski bir kavramdır. Aslında faizin ortaya çıkışı ödünç ve ticari işlemlerin ortaya çıkışı ile birlikte olmuştur. İlk çağda faiz çeşitli şekillerde uygulanmıştır. Faiz tarih boyunca, hayatın neredeyse her alanını ilgilendirmiştir. Bu nedenle ilahi dinlerin, felsefenin, siyasi ve hukuki doktrinlerin de ilgi gösterdiği bir konu olmuştur. Örneğin, Matta İncili ve Luka İncili'nin bazı ayetlerinde zımni bir şekilde faizin hoş karşılanmadığına dair ifadeler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, Afganistan Hukuku açısından da önem taşıyan İslamiyet faizi açıkça yasaklanmıştır. Ama bu yasaklanma süreci ileride görüleceği üzere kademeli olarak dört aşamada gerçekleşmiştir.

Yeniçağda faiz dini ve ahlaki inancın etkisinden çıkarak, ekonominin temel bir unsuru olarak yerleşmeye başlamıştır. Bunun nedeni de, sanayinin hızlı gelişmesi ve yeni deniz yollarının keşfedilmesinden dolayı uluslararası bir nitelik kazanan ticaret ve üretimin ekonomiye kapitalist bir nitelik kazandırmasıdır.

Bugünkü toplumlarda, eskisi gibi, faiz tartışmalı bir konudur. Bugün, ticari işlerde faiz, çok yaygın bir konu olarak, neredeyse tüm ülkelerde bulunmaktadır. Farklı devletlerin hukuk sistemlerine göre faiz hakkında da farklı düzenlemeler bulunmaktadır.

Faizin tanımı, özellikleri, unsurları, türleri her ülkede farklı şekilde ele alınmaktadır. Bu konuyu göz önünde tutarak elinizdeki çalışmada üç bölümde Türk ve Afganistan mevzuatında faizle ilgili düzenlemeleri inceleyerek, ticari işlerde faiz konusunu ele alacağız.

Bu bağlamda, birinci bölümde, faizin tanımı, tarihsel gelişimi, faizin hukuki niteliği, faizin unsurları, faiz alacağının kaynağı, faizin benzer kavramlarla karşılaştırılması ve faizin türleri ele alınacaktır.

İkinci bölümde, Türk hukukunda ticari işlerde faiz konusu ele alınacaktır. Bu amaçla ilk önce, Türk mevzuatında ticari iş kavramı anlatılacaktır. Sonra da, ticari işlerde faizin özellikleri incelenecektir. Bunun yanı sıra, Türk mevzuatında ticari işlerde faiz oranları da bu bölümde ele alınmaktadır. Faizin anaparayı geçip geçmeyeceği gibi tartışmalı olan konu da aynı bölümde detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Yabancı para borçlarında faiz oranı, faizle ilgili diğer önemli bir konudur. Bu konu da ayrıca ele alınmaktadır. Faizin düşmesi ve durması durumları ikinci bölümde incelenen diğer bir konudur.

Üçüncü bölümde ise Afganistan hukukunda ticari işlerde faiz konusu anlatılmaktadır. Bu amaçla ilk önce, Afganistan mevzuatında ticari işlerin ne olduğu incelenmektedir. İkinci olarak, Türk mevzuatında ticari işlerde faizin özellikleri ile karşılaştırmalı olarak Afganistan mevzuatında faizin özellikleri açıklanmaktadır. Faizin başlangıcı, faizin oranı, faizin durma ve düşme durumları da aynı bölümde ele alınan konulardandır.

Birinci Bölüm

Faiz Hakkında Genel Bilgiler

1. Faizin Tanımı

1.1. Sözcük olarak faizin tanımı, Türkçe ve Afganistan dilleri açısından

Türkçede kullanılan *faiz* sözcüğü Arapça *feyz* ve *riba* kelimelerinden gelmektedir.¹ Dolayısıyla Türkçe sözlüklerde Arapça kökenli olan *faiz* kelimesi sözcük anlamıyla değil ancak terim olarak tanımlanmaktadır.² Buna rağmen literatürde *faiz*, *feyz* ve *riba* kelimelerinin köküne dayanarak³ “artma, büyüme, yükselme”,⁴ “paranın fiyatı veya paranın maliyeti, istenmeyen bir fazlalık, çoğalma, aşırı faiz, mutlak fazlalık”⁵, “işletmek için bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kâr, getiri, ürem, nema”,⁶ vb. olarak tanımlanmaktadır. Ancak Arapçada *riba* kelimesinin kullanımı daha yaygın iken, günümüz Türkçesinde *faiz* kelimesi daha fazla kullanılmaktadır.⁷

Diğer taraftan Türkiye’deki bazı yazarlar *faiz* ve *riba* arasında ayrım yapmaktadır, bu iki kavramı farklı değerlendirenler faizi *meşru kazanç* olarak,

---

¹N. Dalgın (2010). Faiz yasağıyla ilgili farklı yaklaşımlar. *İslam Hukuku Araştırma Dergisi*, (16), s. 80; İ. Özsoy (2012). Fıkıh doktrininde para ve faiz; *Fıkhi açımdan finans ve Altın işlemleri içinde*. İstanbul: Ensar Neşriyat, s. 78.

²A. Karakuş (2006). *İslam hukuk kaynaklarındaki faiz kavramının modern ekonomi bağlamında yeniden değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek lisan Tezi, Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi. s. 5.

³O. Eskicioğlu (1999). *İslam ve ekonomi*. İzmir: Çağlayan Matbaası, s. 101.

⁴Z. Ahmad (2003). Riba teorisi. (Çev: Ali Rıza Gül), *AÜİFD*, 44(1), s. 454.

⁵Karakuş (2006), s.5.

⁶S. Uludağ (2010). *İslam’da faiz meselesine yeni bir bakış*. İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 23; *Büyük Türkçe Sözlük*, Bu sözlük Farabi tarafından Türk Dil Kurumu’nun Büyük Türkçe Sözlüğündeki kelimeler ve tanımlamalar dikkate alınarak hazırlanmıştır, Sürüm No: 1, Farabi, s. 1223. www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts (Erişim Tarihi: 20.11.2014)

⁷Dalgın (2010), s. 81.

ribayı *tefecilik* -tefecinin işi, faizcilik, murabaha⁸- anlamında kabul etmişlerdir.⁹ Ancak bu çalışmada faiz ve riba aynı anlamda kullanılmaktadır.

Faiz sözcüğü Afganistan'ın resmi dillerinde (Peştuca ve Farsça'da) Türkçede olduğu gibi, Arapça *riba* (الربا) kelimesinden gelmekte, bu anlamda *sod* (سود) ve *riba* (ربا) sözcükleri kullanılmaktadır. Dolayısıyla faiz *riba* kelimesinin köküne dayanılarak, yükselme, artma, büyüme olarak tanımlanmaktadır.¹⁰ Buna rağmen Afganistan mevzuatında özellikle 767 sayılı AfgTK ile 819 sayılı AfgBK'da faiz sözcüğü *sod* ve *riba* olarak değil, *teketana* (تکتانه) ve *tekete poli* (تکت پولی) olarak kullanılmaktadır. Bu durum dinsel sebeplerden kaynaklanmaktadır. Ancak İslam hukuku bakımından *sod*, *riba*, *tekete poli* ve *teketana* aynı anlamı taşımaktadır.

1.2. Terim Olarak faizin Tanımı, Türk Ve Afganistan Hukuku Açısından

Türk mevzuatında faizin tanımı yapılmamıştır, ancak kanunlar, faizi düzenlerken birtakım özelliklerini belirlemektedir. Dolayısıyla hukukçular tanımı, faizin belirlenen özelliklerine göre yapabilmektedirler¹¹. Buna rağmen terim olarak faizin tanımı yapılırken, faizin ekonomi açısından ve hukuk açısından ele alınması gerekmektedir. Zira ekonomi açısından faiz kavramı, hukuki anlamından farklı bir anlama sahiptir.¹² Faiz ekonomi bakımından genellikle para olarak düşünülen sermayenin gelirini ifade etmektedir. Ancak bu gelir hem para anlamında sermaye cinsinden hem de geniş anlamda diğer misli eşyada aynı cins ve nitelikte

---

⁸Büyük Türkçe Sözlük, s. 3474

⁹Karakuş (2006), s.5; N. Dalgın (2010), s. 78.

¹⁰A.M. Zireri (2012). *Faizli İşlemler*. Kabul-Afganistan: Resalat Press, s.20; Karakuş (2006), s.5.

¹¹M. Helvacı (2000). *Borçlar ve ticaret kanunu bakımından para borçlarında faiz kavramı*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş, s. 44.

¹²H. Albaş (2000). *Paranın değer kaybından doğan zararın tazmin edilebilirliği*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 134.

düşünülebilir.¹³ Kısaca faiz, ekonomi bakımından ödünç olarak verilen sermayenin geliri olarak tanımlanmaktadır.¹⁴

Hukuki bakımdan faizin tanımı, faizin türlerine göre değişmektedir. Mesela eğer faiz, para ve diğer misli bir şey borçlusunun alacaklıya, para ya da misli bir şeyi kullanmaktan bir süre için mahrum kalmanın karşılığı olarak ödemesi gereken bir karşılık olarak ele alınır, buna sermaye veya kapital faizi denilmektedir.¹⁵ Eğer para borcunu vadesinde ödemeyerek temerrüde düşen borçlunun ödemesi gereken karşılık olarak ele alınır, buna da temerrüt faizi veya gecikme faizi denilmektedir.¹⁶ Öte yandan kanuni faizde, yükümlülüğün kanundan doğması gerekmektedir. Ancak akdi faizde, faiz ödeme yükümlülüğünün bir hukuki işleminden doğması gerekmektedir.¹⁷ Bu örneklerde görüldüğü gibi hukuki açıdan faizin tanımı, faizin türlerine göre değişmektedir, buna rağmen genel olarak hukuki anlamda faiz, medeni semeredir. ¹⁸ Bu genel tanım, temel unsurları değişmeyeceğinden sabit kalacak, fakat faizin türlerine göre buna eklemeler yapılabilecektir.¹⁹ Yapılan bu tanımlar ileride Türk ve Afganistan mevzuatındaki faiz ile ilgili düzenlemelere göre değerlendirilecektir.

Bu noktada hukuki açıdan faizin tanımının daha iyi anlaşılması için medeni semerenin açıklaması gerekmektedir. Medeni semere aslında tabii semerenin

---

¹³M.T. Evren (1987). *Faiz hukuku*. İstanbul: Ofset Matbaacılık, s. 27.

¹⁴E. Deynekli ve S. Kısa (1998). *Faiz hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 15.

¹⁵Albaş (2000), s. 135; F. Bilgili (2009). *Ticaret hukuku; Ticari işletme hukuku*. Ankara: Seçkin, s. 74-75.

¹⁶Ç. Yurttürk (2013). Yeni borçlar kanunu ve yeni ticaret kanunu kapsamında temerrüt faizi düzenlemesi, *Yuka Hukuk & Danışmanlık Bürosu*, s. 1.

¹⁷M. Aydoğdu (2010). 6098 sayılı Türk borçlar kanunda faiz ile ilgili düzenlenmeler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi*, 12(1), s. 89.

¹⁸M. Çeker (2012). *6102 sayılı ticaret kanununa göre ticaret hukuku*. (5.baskı). Adana: Karahan Kitabevi, s. 48; Evren (1987), s. 27.

¹⁹Helvacı (2000), s. 44.

karşıtıdır.²⁰ Tabii semere ise cevheri bozulmadan ve eksilmeden canlı veya cansız bir şeyin belli zaman ve devrede meydana gelen ürünüdür, ağacın meyvesi gibi. Ancak medeni semere bir hukuki işlemde veya diğer bir hukuki sebepten doğan bir semeredir. Mesela borç sözleşmesinde verilen borcun zamanında ödenmemesi, faiz ödeme keyfiyetini gündeme getirir. Bu durumda faizin nedeni, hukuki işlem, yani borç sözleşmesi ve onun sonucu olan temerrüttür.²¹

Terim olarak faizin tanımı Afganistan mevzuatında, Türk mevzuatına nazaran çok karmaşık bir konudur. Afganistan mevzuatında faizin tanımı yapılmamakta, hatta *faiz ve riba* kelimeleri açık bir şekilde bile kullanılmamaktadır ve onun yerine *teketana* (تکتهانه) ve *tekete poli* (تکت بولی) ifadeleri kullanılmaktadır. Örneğin AfgMK'unda²² faiz terimi yerine, *sod* (سود), ancak Afganistan Merkezi Bankası Kanunu,²³ AfgBK²⁴ ve AfgTK'unda²⁵, faiz terimi yerine *teketana* (تکتهانه) ve *tekete poli* (تکت بولی) kullanılmaktadır. Diğer taraftan Afganistan hukuk sistemi İslami bir sistem olduğundan dolayı, Afganistan mevzuatına göre eğer bir konu hakkında kanunlarda bir hüküm yoksa İslam hukukuna müracaat edilmektedir. Dolayısıyla Afgan hukukçular faizin tanımını İslam hukuku bakımından yaparlar.²⁶ Bu çalışmada Afganistan mevzuatındaki faizin tanımı İslam hukukuna dayalı olarak yapılmaktadır.

---

²⁰Evren (1987), s. 27.

²¹Ş. Şerafettin (1991). *Ticaret hukukunda faiz ve uygulaması*. İstanbul: Evrim Dağıtım, s. 14.

²²Civil Law of the Republic of Afghanistan (Civil Code), Official Gazette No. 353, published 1977/01/05 (1355/10/15 A.P.).

<http://www.asianlii.org/af/legis/laws/clcoa1955uotcloa713/>

²³*Da Afghanistan banking law*, Resmi Gazete tarihi: 12/17/2003, www.centralbank.gov.af

²⁴*Law of Banking*, Resmi Gazete tarihi: 12/7/2003, www.centralbank.gov.af/.../UpdatedOfBanking.

²⁵ *Commercial Law (Commercial Code) of Afghanistan - 1955 - Usulnameh on the Commercial Law of Afghanistan*, <http://www.asianlii.org/af/legis/laws/clcoa1955uotcloa713/>

²⁶*Civil Law of the Republic of Afghanistan (Civil Code)*, m.1/2, s.1.

İslam hukukçuları faizi farklı ibarelerle tanımlamakta, ancak aynı mefhumu kastetmektedirler. Örneğin İmam Fahreddin Razi, Tefsiri Kabir 'de, faizi bedeli olmayan bir fazlalık olarak tanımlar. Buna göre mesela bir miktar paranın borç alınarak bir süre sonra bu miktardan fazla verilmesi faizdir.²⁷ Mohammad Abni Abdullah Abni Arabi, Ahkamül Kuran'da, bedeli olmayan her türlü fazlalığı faiz olarak ele alır.²⁸

Bazı İslam hukukçuları faizi bazı şartlara bağlayarak anlatırlar. Mesela, Abni Qadama, Almughani'de, faizi bir fazlalık olarak anlayıp bu fazlalığın bazı şeylerde -para, buğday, vs.- mümkün olduğunu iddia eder.²⁹ Alama Serhesi, Almabsot'ta, faizi satım sözleşmesinde şart olarak koyulan ve bedeli olmayan bir fazlalık olarak ifade eder.³⁰ Alama Zeeli'nin Tabeenul Haqayeeq adlı eserinde faiz trampa akdinde bedeli olmayan bir fazlalıktır³¹. Nitekim bu tanımlarda görüldüğü gibi faiz mali bedeli olmayan bir fazlalıktır.³²

2. Faizin Tarihsel Gelişimi

Faiz kavramının ticaret kavramı kadar eski bir kavram olduğunu söylemek mümkündür.³³ Zira faizin ortaya çıkışı ödünç ve ticari işlemlerin ortaya çıkışı ile³⁴ olduğundan faizin ortaya çıkışını ilk çağlardan itibaren ve insanlık tarihi ile başlatan yazarlar bulunmaktadır. Faiz tarih boyunca, hayatın neredeyse her alanını ilgilendirmesinden dolayı, başta ilahi dinler olmak üzere felsefi, siyasi ve hukuki

---

²⁷R. Fahrettin (2001). *Tefsiri kabir*, Ehyar taras, 3(7), s. 74.

²⁸A. M. Abni Arabi (1952). *Ahkamül Kuran*. Mısır: Sadeye, 2. s. 486.

²⁹M. Abdullah Abni Ahmad Abni Qudama (1985). *Almughani*. Dari Ahyar Tarase Alarabi, 1, s. 1-4 ; Özsoy (2012), s. 87

³⁰Zireri (2012), s. 24.

³¹Z. Osman (Bilinmiyor). *Tabeenul Haqayeeq*. Meltan-Pakistan: Maktabe Emdadya, s. 25.

³²A.W. Saber (1992). *Islamic Economics*. Peshawar-Pakistan: Taj Mahal, s. 221.

³³Helvacı (2000), s. 11.

³⁴Şerafettin (1991), s. 1.

doktrinlerin de ilgi gösterdiği bir konu olmuştur.³⁵ Diğer taraftan faiz sadece semavi dinlerde değil asra kadar bütün felsefeler tarafından da haram sayılıp yasaklanmıştır.³⁶ Zira faiz bir işlemde akdin bir tarafının nedensiz zenginleşme ve diğer tarafının yoksullaşma sebebi olur.³⁷ Buna rağmen ticari ve iktisadi hayatın doğal, zorunlu bir uzantısı olan faiz, hoş karşılanmasa da, toplumların hayatlarında sıkı düzenlemelere tabi olarak yerini almıştır.³⁸ Dolayısıyla tarih boyunca faiz, eski ve yeni bütün hukuk düzenlerinde müdahaleye gerek görülmüş bir konudur.³⁹ Tarihi gelişim içinde, faizin meşruluğu, vasıfları ve ekonomi içindeki fonksiyonu hep münakaşa edilegelmiştir.⁴⁰

Bu noktada faizin tarihsel gelişimini daha iyi anlatmak amacıyla kısaca ilk çağda, orta çağda ve günümüzde faiz ile ilgili farklı devletler ve dinlerde bulunan düzenlemeler incelenecektir.

2.1. İlk Çağda Faiz (M.Ö 3500-M.S. 476)

İlk çağda faizin çeşitli şekillerde uygulandığı görülmüştür ve görülen faiz uygulamaları bu devirlerde yaşayan düşünürlerin tepkisini çekmiştir. Bu konuda özellikle İlkçağ filozoflarından Eflatun (M.Ö. 427-347) ve onun talebesi Aristo'nun (M.Ö. 384-322) görüşleri⁴¹, kendilerinden sonra gelen düşünürlere de kaynaklık etmesi açısından önem taşımaktadır.⁴²

---

³⁵M. Pıçak (2012). Faiz olgusunun iktisadi düşünce tarihindeki gelişimi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), s. 62.

³⁶Eskicioğlu (1999), s. 100.

³⁷A.N. Shafiq (2012). *Islamic economic system*. Kabul- Afganistan: Qurtuba, s. 90-91.

³⁸Helvacı (2000), s. 12.

³⁹Evren (1987), s. 22.

⁴⁰A. Acar (2010), Faiz ve toplum ilişkisi, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, (16), s. 187.

⁴¹<http://hikmet.net/icerik/5446/faizin-tarifi-ve-tarihi> (Erişim Tarihi: 10.12.2014)

⁴²Karakuş (2006), s. 11.

Aristo, faizi yumurtlamayan yani sonuçta herhangi bir kazanç sağlamayan kısır bir tavuğa benzetir. Ona göre, para kendiliğinden bir parça doğuramaz.⁴³ Aristo'nun hocası Eflatun da faizi kötüler ve ahlaka aykırı bulduğu için reddedip faizin yasak edilmesini istemiştir. Eflatuna göre ideal bir toplumda para bizzat servet değil sadece servet edinmenin bir aracı olmalıdır. Ayrıca faiz, gelir dağılımında dengesizliklere neden olmakta yoksulluğun yaygınlaşmasına yol açmaktadır, bu yüzden faiz uygulamadan kaldırmalıdır. Zira Eflatuna göre bir toplumda en büyük felaket, toplumun çok sayıda bireyinin yoksullaşması ve az sayıda bireyinin zenginleşmesidir.⁴⁴

Diğer taraftan ilkçağlarda eski Yunanlılarda faiz yaygın biçimde uygulanmıştır. Atina fahiş ve yaygın faiz uygulamaları ile ün kazanmıştır. M.Ö. 7. yüzyılda, Atina'da uygulanan borçlar hukukuna göre, soylulara borçlanan üçüncü sınıf vatandaşlar, ya yüksek faiz ödemişler veya borç ve faizi ödeyemeyen bu insanlar hürriyetlerini kaybetmekle kalmamış, alacaklı tarafından köle olarak satılmışlar, mahsullerinin 5/6'sını alacaklıya bırakmak durumunda kalmışlardır.⁴⁵

Roma hukuk sisteminde faiz önceleri sınırlandırılmış, ancak M.Ö. 342 yılında **Lex Genucia** adlı bir kanun ile tamamen yasaklanmıştır. Fakat iktisadi şartlar dolayısıyla bu yasa uzun süre devam edememiş, Roma Cumhuriyet döneminin sonlarında faiz oranlarının sınırlandırılmasıyla yetinilmiştir.⁴⁶ Oniki Levha Kanunu'nda, faizi kısıtlayan hükümler yer almıştır. Diğer taraftan Roma

---

⁴³Pıçak (2012), s. 69-73; Eskicioğlu (1999), s. 100.

⁴⁴Pıçak (2012), s. 69-73

⁴⁵Şerafettin (1991), s. 2.

⁴⁶Evren (1987), s. 22; P. Koschaker ve K. Ayiter (1970). *Modern hususi hukuka giriş olarak Roma hususi hukukunun ana hatları*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 414, s. 210.

Hukuku'nda borç akdi temelde faizsizdir. Faizin istenebilmesi, borç akdinin yanında, ayrıca faizle ilgili sözlü bir akdin varlığına bağlı tutulmuştur.⁴⁷

Bu dönemde ortaya çıkan Yahudiliğin aslında da faiz yasaklanmıştır. Ancak daha sonraki dönemlerde bu yasak İsrail kavmine yani sadece Yahudilere hasredilmiştir. Yahudi olmayanlardan faiz alınmasının serbest olduğu hükmüne varılmıştır.⁴⁸ Dolayısıyla ilk çağda faiz tamamen yasaklanmış ancak daha sonraki dönemlerde bu konuda bazı esneklikler getirilip, belirli biçimler dâhilinde faiz sınırlanmıştır.⁴⁹

Hıristiyanlığın kutsal kitabı olan İncil'de faizle ilgili açık hükümler bulunmamaktadır. Ancak Matta İncili ve Luka İncili'nin bazı ayetlerinde zımni olarak faizin hoş karşılanmadığına dair ifadeler bulunmaktadır.⁵⁰ Demek ki Hıristiyanlık da faizi kötüler.

Kısaca hem ilk çağda yaşayan filozoflar ve semavi dinler faize karşı çıkmışlar hem de Eski Yunan ve Roma Hukukunda değişik biçimlerde de olsa faizin sınırlanması ve hatta yasaklanması yoluna gidilmiştir.⁵¹

2.2. Orta Çağda Faiz (476-1492)

Orta çağda faiz ile ilgili düşünceler ve görüşler, zaman içinde önemli değişiklikler göstermiştir. 8. yüzyıla kadar faize o kadar sert karşı çıkılmamıştır, ancak 8. yüzyılda Alman imparatoru Şarlken, din adamları da dâhil herkesin faiz almasını yasaklamıştır. Diğer taraftan Ortaçağ, dini eğilimlerin hâkim olduğu bir

---

⁴⁷Şerafettin (1991), s. 2.

⁴⁸Evren (1987), s. 23; Şerafettin (1991), s. 8; M. Erdem (1997). İlahi dinlerin kutsal kitaplarında helal ve haram anlayışı üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), s. 168-169; Pıçak (2012), s. 63-64.

⁴⁹Hikmet.net (2014). *Faizin tarifi ve tarihi*. <http://hikmet.net/icerik/5446/faizin-tarifi-ve-tarihi> (Erişim Tarihi: 10.12.2014).

⁵⁰Pıçak (2012), s. 64.

⁵¹Evren (1987), s. 22.

dönemdir.⁵² Nitekim 13. yüzyılda kilise çok güçlüydü ve o dönemde faize karşı ciddi bir mücadele yürütülmüştü. Ancak daha sonra sanayi ve ticaretin gelişmeye başlaması ile bu mücadele azmi zayıflamıştır⁵³. Bu yüzden Saint Thomas d'Aquin, 13. yüzyılda faiz yasağıyla yaşadığı dönemdeki şartları kaynaştırarak faize açık kapı bırakmıştır. Zira Saint Thomas d'Aquin'e göre tüketim ve kullanım birbirinden farklıdır ve Saint Thomas d'Aquin kullanım amaçlı borçlarda ödenen bedeli meşru görmüştür. Ayrıca ihtiyaçtan dolayı borçlananların alacaklılarına şükran borcu niteliğinde bir fazlalık verebileceklerini savunmuştur.⁵⁴

Öte yandan orta çağda konumuz açısından da önem taşıyan olay 7. yüzyılda İslamiyet'in ortaya çıkışıdır. Faiz İslam'dan önce cahiliye döneminde cahiliye toplumunda yaygın şekilde kullanılıyordu.⁵⁵ Cahiliye döneminde borç isteyen alacaklı tarafından ödünç verilen paranın veya malın ikiye ya da üçe katlanması şeklinde süren ticari bir uygulama olduğu görülmektedir. Öyle ki, zaman geçtikçe borçlu, alacaklısına borç aldığından birkaç kat fazlasını ödemek zorunda kalırdı. Bu durum borçluların büyük bir ekonomik kriz yaşamasına sebep olurdu. Bu uygulama *Cahiliye Ribası* olarak tanımlanmaktadır.⁵⁶

İslamiyet faizi⁵⁷ birden bire kesin olarak yasaklamamıştır. Bilakis faizin yasaklanması kademeli olarak dört aşamada gerçekleşmiştir.

---

⁵²V.F. Savaş (1999). *İktisatın Tarihi*. (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitapevi, s.122; Karakuş (2006), s. 12.

⁵³E.İ. Küresi (1966). *Faiz Nazariyesi ve İslam*. (Çev: Salih Tuğ), İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, s. 25.

⁵⁴Pıçak (2012), s. 71.

⁵⁵<http://hikmet.net/icerik/5446/faizin-tarifi-ve-tarihi> (Erişim Tarihi: 10.12.2014).

⁵⁶Ahmad (2003), s. 453.

⁵⁷A. Güveycati (2000). İslam hukukunda sigorta ve faiz hakkında bir risale. (Çev: Ekrem Buğra İkinci). *AÜEHFD*, 4(1-2), s. 607-610.

İlk aşama olarak Kuran'ın 4/160-161 ayetlerinde⁵⁸ Yahudilerin faizli işlemleri eleştirilmiştir. Ancak bu ayette faiz henüz yasaklanmamıştır.⁵⁹

İkinci aşama olarak Kuran'ın 30/39 ayetinde⁶⁰ zekât ve faiz arasındaki fark belirtilmiştir. Ancak bu ayette de faiz kesin olarak yasaklanmamıştır.⁶¹

Üçüncü aşama olarak Kuran'ın 3/130 ayetinde⁶² cahiliye dönemindeki *Cahiliye Ribası* eleştirilip yasaklanmıştır. Bu ayet Mekke'de 623 yılında (2. hicri şemsi) inmiştir. Dolayısıyla ilk kez İslamiyet'te faiz (Cahiliye Ribası) bu ayet ile yasaklanmıştır.⁶³

---

⁵⁸Nisa Suresi'nin 160.-161. ayetlerin açıklaması: Artık Yahudilerin yaptıkları zulümlerden ve birçok kişiyi Allah'ın yolundan men etmeleri (alıkoymaları) sebebiyle, kendileri için helâl kılınmış olan temiz ve güzel şeyleri onlara haram kıldık ve (bu) ondan (ribâdan) nehye dilmiş oldukları halde ribâ (faiz) almaları ve insanların mallarını haksızlıkla yemeleri sebebiyledir. Ve onlardan kâfir olanlar için "elîm azap" hazırladık <http://www.kurantefsiri.com> (Erişim Tarihi: 12.11.2014).

⁵⁹M.T. Osmani (2005). *Faizle tarihi karar*. Karaçi -Pakistan: Maktabı aarifi Quran, s. 23.

⁶⁰Rum Suresinin 39. ayetin açıklaması: Ve insanların mallarında artış olsun diye faizden (faiz olarak) verdiğiniz şey (Allah'a ulaşmayı dilemeden yaptığınız zikir), o takdirde Allah'ın katında artmaz (nefsinizin kalbindeki nurları oluşturmaz ve arttırmaz). Allah'ın vechini (Allah'a ulaşmayı) dileyerek verdiğiniz zekât (yaptığınız (zikir)ler); işte böylece kat kat (nefsinizin kalbindeki nurları) artıranlar onlardır. <http://www.kurantefsiri.com> (Erişim Tarihi: 12.11.2014).

⁶¹Abni Cuzi (1964). *Zadulmaad*. Beyrut- Lübnan: Maktabı İslami, 6, s. 304.

⁶²Ali İmran suresinin 130. ayetin açıklaması: Ey âmenû olanlar! Faizi, kat kat artırarak yemeyin. Ve Allah'a karşı takva sahibi olun. Umulur ki böylece siz, felâha erersiniz. <http://www.kurantefsiri.com> (Erişim Tarihi: 12.11.2014).

⁶³İ. Abni Kasir *Tafsiri Kuran*. Karaçi -Pakistan: Qadame Kitab Khana, 1, s. 404;

Dördüncü aşama olarak Kuran'da 2/275-279 ayetlerinde⁶⁴ her türlü faiz kesin olarak yasaklanmıştır.⁶⁵

İslamiyet'te sadece Kuran'da değil Sünnette de farklı hadisler ile faiz yasaklanmıştır.⁶⁶ Kısaca tarih boyunca farklı dinler faize karşı çıkmasına rağmen, daha sonraki ekonomi ve sanayi hareketiyle faiz genel hayatta oldukça önem kazanmıştır.⁶⁷

2.3. Yeniçağda Faiz (1492-1789)

Yeniçağda sanayinin hızlı gelişmesi ve yeni deniz yollarının keşfedilmesinden dolayı uluslararası bir nitelik kazanan ticaret ve üretim ekonomiyeye kapitalist bir nitelik kazandırmıştır. Bu durum faizi dini ve ahlaki inancın etkisinden çıkararak, ekonominin temel bir unsuru olarak yerleşmeye başlamasını sağlamıştır.⁶⁸ Öte yandan bu dönemde Saint Thomas d'Aquin'in faiz ile ilgili görüşlerine dayanarak

---

⁶⁴ Bakara Suresinin 275.-279. ayetlerin açıklaması: Riba (faiz) yiyenler, kabirlerinden ancak şeytan çarpmasından hırpalanmış bir kimse gibi kalkarlar. İşte bu, onların: "Oysa alışveriş riba gibidir." demeleri sebebiyledir. Ve Allah, alışverişi helâl, ribayı (faizi) haram kılmıştır. Bundan sonra, Rabbinden kendisine öğüt gelen kimse (ona uyararak) artık (faizden) vazgeçerse, o takdirde geçmiş olan (önceden aldığı faiz) onunundur ve onun işi (onun hakkındaki hüküm) Allah'a aittir. Ve kim de (faizciliğe) dönerse, işte onlar, ateş ehlidir. Ve onlar orada ebedî kalacak olanlardır. Allah, ribayı eksiltir (onun bereketini giderir) ve sadakayı artırır (onu bereketlendirir). Ve Allah günahkâr kâfirlerin hiçbirini sevmez. Muhakkak ki âmenû olanların (Allah'a ulaşmayı dileyenlerin) ve ıslâh edici (nefsi tezkiye edici) amel işleyenlerin, namazı ikame edenlerin (yerine getirenlerin) ve zekâtı verenlerin ecirleri (mükâfatları), Rab'lerinin katındadır. Ve onlara korku yoktur ve onlar mahzun olmazlar. Ey âmenû olanlar! Allah'a karşı takva sahibi olun. Eğer (gerçek) mü'minlerseniz, ribadan (faizden) arta kalan şeyi (faizin bakiyesini) bırakın (bakiyeyi almayın). Bundan sonra eğer (bunu) yapmazsanız, o zaman Allah ve O'nun Resûl'ü tarafından savaşa maruz kalacağınızı bilin (savaşa hazır olun). Ve şâyet tövbe ederseniz o takdirde ana malınız (sermayeniz) sizindir. Ve zulmetmezsiniz ve zulmedilmezsiniz <http://www.kurantefsiri.com> (Erişim Tarihi: 12.11.2014)

⁶⁵İ. Abni Kasi. s.33.

⁶⁶Faiz Yiyene, Yedirene, Kâtibine ve Şahidine Lanet! Cabir (Radiyallahu Anh) şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Selem) faiz yiyene, yedirene, faiz muamelesini yazan kimseye ve bu muamelenin şahitlerine lanet etti! ve: 'Onlar günaha eşittir!' buyurdu." Müslim 1598/106.

⁶⁷Pıçak (2012), s. 71.

⁶⁸C. Unay (2000). *Genel İktisat*. Bursa: Ekin Kitapevi, s. 213; Pıçak (2012), s. 73.

ilk defa faize cevaz veren kişi Jean Calvin -1509-1564 yılları arasında İtalya'da yaşamış Calvinizm mezhebinin kurucusu- olmuştur.⁶⁹

Daha sonradaki yıllarda Fransa'da fizyokrasinin temsilcisi A.R.J. Turgot (1727-1781) faiz gelirini haklı ve meşru göstermeye çalışmıştır.⁷⁰ Ancak Turgot faiz oranının saptanmasında tam serbesti yerine, devlet müdahalesini savunmuştur. Onun bu çalışmalarının katkısıyla 1789'da kabul edilen yasayla, Fransa'da faizle ilgili mevcut yasaklayıcı hükümler kaldırılmıştır.⁷¹

2.4. Yakınağda Faiz (1789-...)

Son yıllarda Avrupa'da Hristiyan din adamlarının faize karşı yürüttükleri mücadele zayıflamış, öte yandan 18. yüzyılda farklı ekonomik sistemler –İslami, Liberalizm, Kapitalizm, Sosyalizm vs.- ortaya çıkmıştır.⁷² Bugün dünyadaki her ülke bir ekonomik ve hukuki sisteme tabidir. Dolayısıyla her ülkede kendi ekonomik ve hukuki sistemine dayalı olarak faizle ilgili düzenleme *bulunmaktadır*.

3. Faizin Hukuki Niteliği

Çalışmanın bu bölümünde Türk ve Afganistan hukukundaki faize ilişkin düzenlemeler işığında faizin hukuki niteliği tartışılacaktır.

3.1. Asıl Alacağının Konusunun Para olması

Türk hukukunda faiz alacağının doğumu için daha önceden mevcut olan bir asıl alacağın varlığı gerekir.⁷³ Burada asıl alacaktan maksat bir para borcunun varlığıdır. Bu nedenle faizin söz konusu olabilmesi için öncelikle bir para borcunun

---

⁶⁹Eskicioęlu (1999), s. 100.

⁷⁰Pıak (2012), s. 71- 73.

⁷¹Pıak (2012), s. 74- 75.

⁷²ř. Gimen (2010). *Faizin illeti ile ilgili ihtilaflar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara niversitesi. s. 33.

⁷³Aydoędu (2010), s. 86; Helvacı (2000), s. 44; Evren (1987),s. 55; Deynekli ve Kısa (1998), s. 15.

mevcut olması gerekmektedir.⁷⁴ *Albaş'* a göre bir borç ilişkisinde, edimin konusunu soyut bir mali gücün alacaklıya kazandırılması oluşturuyorsa, burada para borcunun varlığından söz edilir. Para borçlarının özelliği, alacaklıya, sembol olarak paranın değil, bilakis para sembolünde varlığı kabul edilen mali gücün sağlanmasıdır. Söz konusu mali güç paranın değer ölçüsü işlevi ve hesaplama birimi olma fonksiyonuyla belirlendiğinden, kural olarak borçlunun borcunu, belirlenen miktara tekabül eden para sembolleriyle ödemesi gerekmektedir.⁷⁵ Faizin bir para borcuna bağlı olarak işlemesi gereği özellikle karz sözleşmesini ve temerrüt faizini para borçlarının bir sonucu olarak düzenleyen 6098 sayılı TBK'nun hükümlerinde somutlaşmıştır.⁷⁶

Afganistan hukukunda da faize ilişkin Medeni Kanunun ve Ticaret Kanununun hükümlerinden faizin hukuki niteliği anlaşılmaktadır. 353 Sayılı AfgMK'nun 1295. maddesinde adi işlerde faizin yasak olduğu hükme bağlanmış, bu yapılırken dahi asıl alacağının konusunun para olduğu belirtilmiştir.

3.2. Faizin Asıl Alacağa Bağlı Olması (Fer'ilik Kuralı)

Faiz alacağı asıl alacağın fer'i ve aynı zamanda teferruatıdır⁷⁷. Bir alacak hakkına dayalı olarak eklenen; doğumu, devamı ve sona ermesi asıl alacağa bağlı bulunan haklara o alacağın fer'ileri denilmektedir.⁷⁸ Diğer bir deyişle faiz alacağı, asıl alacaktan ayrı fakat ona bağlı bir yan edimdir.⁷⁹

---

⁷⁴Helvacı (2000), s. 44.

⁷⁵Albaş (2000), s. 36.

⁷⁶Helvacı (2000), s. 47.

⁷⁷Evren (1987), s. 31; Deynekli ve Kısa (1998), s. 15; Helvacı (2000), s. 50.

⁷⁸Evren, M.T. (1987), s. 30; Helvacı (2000), s. 51.

⁷⁹Ş. Demir (2012). Türk Borçlar Kanunu'nun para borçlarında faize ilişkin getirdiği yenilik ve sınırlamalar. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), s. 214; Helvacı (2000), s. 51; M. K. Oğuzman ve M.T. Öz (2012), *Borçlar hukuku genel hükümleri*. (10.baskı). İstanbul: Vedat, 1, s. 309.

TBK'nun 131. maddesinin 1. fıkrasına göre "Asıl borç ifa ya da diğeri bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur". Burada faizin asıl alacağa bağlı olduğu açıkça belirtilmektedir.

Faiz alacağı asıl alacağa bağlı olmasına rağmen bazı durumlarda asıl alacaktan ayrı ve farklı hükümlere tabi tutulur. Faiz alacağı, asıl alacaktan bağımsız olarak temlik edilebilmekte ancak bu durumun sözleşmede açıkça belirtilmesi gerekmektedir.⁸⁰ Faiz alacağı asıl alacaktan ayrı talep ve dava edilebilir.⁸¹ Alacağın miktarının belli ve tamamının muaccel olduğu hallerde alacaklının kısmi ifayı reddetmesi mümkündür. Fakat faiz ödemesi kısmi bir ifa değildir, bu sebeple alacaklı asıl alacaktan bağımsız olarak ödenmek istenen faiz alacağını reddedemez.⁸²

AfgMK'nun 1295. maddesinde de faizin asıl alacağa bağlı olduğu esası belirtilmiştir.

Faizin asıl alacağa bağlı olmasının ortaya çıkardığı sonuçlar şunlardır:

3.2.1. Faizin asıl alacakla birlikte doğması ve sona ermesi

Faiz asıl alacağa bağlı olarak doğar ve asıl alacak mevcut olmadan kendiliğinden bir faiz alacağı doğmaz.⁸³ Bundan dolayı da kural olarak asıl alacağın herhangi bir nedenle sona ermesi halinde faiz alacağı da sona ermektedir.⁸⁴ Türk hukukunda faizin asıl alacakla birlikte doğması ve sona ermesi ile ilgili hüküm TBK'nun 131. maddesinde şöyle bulunmaktadır: "Asıl borç ifa ya

---

⁸⁰Deynekli ve Kısa (1998), s. 16; Aydoğdu (2010), s. 88; Oğuzman ve Öz (2012), s. 308-309.

⁸¹Demir (2012), s. 214.

⁸²K. Oğuzman ve T. Öz (2012), s. 308-309; Aydoğdu (2010), s. 88; Deynekli ve Kısa (1998), s. 16-17; Helvacı, M. (2000), s. 60-63.

⁸³Aydoğdu (2010), s. 87; Helvacı (2000), s. 51.

⁸⁴Deynekli ve Kısa (1998), s. 16; Oğuzman ve Öz (2012), s. 308-309.

da diğerk bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağılı hak ve borçlar da sona ermiş olur. İşlemiş faizin ve ceza koşulunun ifasını isteme hakkı sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapılacak bir bildirimle saklı tutulmuş ise ya da durum ve koşullardan saklı tutulduğu anlaşılırmaktaysa, bu faizler ve ceza koşulu istenebilir. Taşınmaz rehnine, kıymetli evraka ve konkordatoya ilişkin özel hükümler saklıdır". Diğerk taraftan bu hükme göre sona ermiş bir alacağın faizini talep edebilmek için de bu hakkı saklı tutmak gerekir. Saklı tutulmayan ve durumun gereklerinden ödeneceğı anlaşılmayan faiz istenemez.⁸⁵

Afganistan hukukunda AfgMK'nun 1295. maddesinde adi işlerde faizin yasak olduğu hükme bağlanmış, bu yapılırken dahi faizin asıl alacakla birlikte olduğu esası belirtilmiştir. Bunun yanında AfgTK'nun 397,405 ve 409. maddelerine göre de faiz alacağı (تکت پولی) asıl alacağı bağılı olarak doğar ve asıl alacak mevcut olmadan kendiliğinden bir faiz alacağı doğmaz.

3.2.2. Faiz alacağının anapara alacaklısı lehine doğması

Faiz alacağı asıl alacağı bağılı olduğundan asıl alacağı sahip olan kişi lehine doğmaktadır.⁸⁶ Aksi kararlaştırılmadığı sürece, asıl alacağın temliki faiz alacağının da temliki sonucunu doğurur. Bu nedenle temlik edilen kimse faiz alacağının da alacaklısı olur.⁸⁷

Türk hukukunda bu durum TBK'nun 189. maddesinde şöyle açıklanmaktadır; "Alacağın devri ile devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağılı haklar da devralana geçer. Asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş

---

⁸⁵Demir (2012), s. 214.

⁸⁶Deynekli ve Kısa (1998), s. 16.

⁸⁷Evren (1987), s. 30; Aydoğdu (2010), s. 87.

sayılır.” Bu madde hükmüne göre asıl alacağın devri faiz alacağının da temlik sonucunu doğurmaktadır.⁸⁸

Kural böyle olmasına rağmen, faiz anaparanın ayrılmaz parçası olmadığı için bazı özel durumlarda faiz üçüncü bir kişi lehine doğabilir.⁸⁹

Afganistan hukukunda AfgTK'nun 717. maddesine göre asıl alacağın devri faiz alacağının da temlik tarihinden itibaren temlik edilen kimseye geçmesi sonucunu doğurmaktadır.

3.2.3. Faizin asıl alacakla birlikte zamanaşımına uğraması

Kural olarak faiz asıl alacakla birlikte zamanaşımına uğramaktadır. Türk hukukunda bununla ilgili hüküm TBK'nun 152. maddesinde yer almaktadır. Bu hükme göre; “Asıl alacak zamanaşımına uğrayınca, ona bağlı faiz ve diğer alacaklar da zamanaşımına uğramış olur”. Diğer taraftan TBK'nun 147. maddesinin 1.fıkrasına göre; “ Kira bedelleri, anapara faizleri ve ücret gibi diğer dönemsel edimlerinde beş yıllık zamanaşımı uygulanır”. Bu maddeye göre asıl alacak ile faiz farklı zamanaşımı sürelerine tabidir. Faiz alacakları beş yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğundan asıl alacaktan önce zamanaşımına uğraması mümkündür.⁹⁰

Afganistan hukukunda AfgTK'nun 599. maddesine göre de faiz alacağı asıl alacakla birlikte zamanaşımına uğrar.

3.2.4. Menkul rehninde, gayrimenkul rehninde ve kefalet sözleşmesinde faizin durumu

Türk hukukunda 4721 sayılı TMK'nun 875. ve 946. maddelerine göre, asıl alacağı temin eden menkul rehni ve gayrimenkul rehni faizleri de kapsamına

---

⁸⁸Aydoğdu (2010). s. 87; Oğuzman ve Öz (2005), s. 309.

⁸⁹Evren (1987), s. 30; faizin üçüncü kişi lehine işlediği durumlar için bkz.a. g.e. Evren (1987), s.31

⁹⁰Demir (2012), s. 214.

almaktadır.⁹¹ TBK'nun 589. maddesine göre kefalet sözleşmesinde faiz verilmesi şart edilmişse kefil işlemekte olan faizin yanı sıra işlemiş olan bir senelik faizden de sorumlu olmaktadır.⁹²

Bu konuyla ilgili Afganistan hukukunda AfgMK'nun 1295. maddesinde düzenleme bulunmaktadır. Bu hükümde adi işlerde faiz yasaklanmıştır. Dolayısıyla hem kefalet sözleşmesinde kefil faizden sorumlu olamaz hem de adi rehinde⁹³ faiz olamaz. Diğer taraftan AfgTK'nun 697 – 710. maddeleri ticari rehin hakkında hükümler taşımaktadır, ancak bu hükümlerde de faiz hakkında açık bir düzenlemeye rastlanmamaktadır.

3.3. Faizin Zamana Bağlı Olarak İşlemesi

Faiz belirli bir zamana bağlıdır ve bu süre 3095 sayılı Kanuni Faiz Ve Temerrüt Faizine İlgili Kanununun 1. maddesine göre aksine bir düzenleme olmaması halinde bir yıl olarak belirlenmiştir.⁹⁴ Faiz alacağı para alacağına ve bu paradan mahrumiyetin süresine bağlı olarak zamanla çoğalmaktadır. Yani faiz alacağını meydana getiren meblağ, belirli bir zamanda ve bu süre için kanun tarafından yahut iki tarafça belirlenmiş oranın anaparaya uygulanması ile oluşacaktır.⁹⁵

Afganistan hukukunda AfgTK'nun 445., 693. ve 694. - 695. maddelerinde faizin belirli bir zamana bağlı olduğu zımni olarak belirlenmiş ancak bu sürenin belirlenmesinde taraflar serbest bırakılmıştır.

---

⁹¹Deynekli ve Kısa (1998), s. 16.

⁹²Aydoğdu (2010), s. 88; Deynekli, E. ve Kısa, S. (1998), *Faiz hukuku*, s. 16; Helvacı (2000), s. 55-60.

⁹³Afganistan hukukunda adi rehinle ticari rehin farklı esaslara tabidir. Adi rehin için bkz. AfgMK'nun 1770-2395. maddesi ve ticari rehin için bkz. AfgTK'nun 697-710. maddeleri.

⁹⁴Helvacı (2000), s. 63.

⁹⁵Oğuzman ve Öz (2012), s. 309; Helvacı (2000), s. 63.

4. Faizin Unsurları

Her kavramın unsurları onun tanımında bulunmaktadır. Dolayısıyla faizin unsurları da faizin tanımından çıkarılabilmektedir. Görüldüğü gibi faiz, konusu bir miktar paranın ödenmesinden ibaret olan borçlarda, alacaklının bu paradan mahrum kaldığı süreye ve belirli bir orana bağlı olarak gerçekleşen bir karşılıktır⁹⁶. Bu tanıma göre faizin varlığı için zorunlu olan üç unsur vardır. ⁹⁷ Faizin doğumu için tanımdaki bu üç unsurun bir araya gelmesi şarttır.⁹⁸ Bu unsurlar şöyle sıralanabilir:

4.1. Bir Para Alacağının Bulunması (Asıl Alacak Unsuru)

Faiz alacağının doğumu için öncelikle asıl alacağın mevcut olması gerekmektedir. Bu alacağın para alacağı olması şarttır.⁹⁹ Diğer taraftan para alacağının miktarı belirli olmalıdır.¹⁰⁰ Bir para borcunun miktarı kesin olarak belli olmazsa ya da ancak inceleme sonucu belirlenebilecek durumdaysa böyle bir para alacağına faiz yürütülmesi mümkün değildir.¹⁰¹

4.2. Alacaklının Paradan Bir Süre Mahrum Kalması (Zaman Unsuru)

Faiz alacağının doğumu için alacaklının bir süre için paradan mahrum kalması gerekmektedir.¹⁰² Diğer bir deyişle faizin doğumu mutlaka belirli bir zamanı gerektirir; zamanla doğar ve artar. Faiz, kendisini doğuran borç ilişkisi süresince yavaş yavaş meydana gelir. Dolayısıyla zaman unsuru faizin vazgeçilmez

---

⁹⁶Evren (1987), s.55.

⁹⁷Aydoğdu (2010), s. 86.

⁹⁸Evren (1987), s. 55.

⁹⁹Helvacı (2000), s. 44; Evren (1987), s. 55; Şerafettin (1991), s. 15.

¹⁰⁰Aydoğdu (2010) s. 86.

¹⁰¹Evren (1987), *Faiz hukuku* s. 56

¹⁰²Aydoğdu (2010), s. 86.

yönlerinden birisidir.¹⁰³ Faiz alacağıının miktarı anaparadan mahrum kalınan süreye göre değişmektedir.¹⁰⁴

4.3. Belli Bir Oranın Uygulanması Unsuru (Oran Unsuru)

Faiz borcunun esasını, bir miktar parayı kullanmaktan çok o paradan bir süre faydalanmakta aramak gerekmektedir. Nitekim faiz, alacaklının bir miktar parasının borçlunun elinde bulunması nedeniyle uğradığı zararını giderme amacını gütmektedir. Böylelikle alacaklının uğradığı bu zarar karşılığı olarak belli bir oranda faiz, borçlu tarafından ödenmektedir. Dolayısıyla faizin unsurlarından bir diğeri de faizin hesaplanmasında uygulanacak olan orandır. Türk hukukunda faiz, yıllık süreler esas alınarak hesaplanmakta, oranı da yüzde ile belirlenmektedir.¹⁰⁵

TBK'da faiz oranları doğrudan doğruya belirlenmemiş; oranların belirlenmesi, ekonomik koşullardaki değişikliklere ve dalgalanmalara bağlı olarak gelişebilecek ihtiyaçlar dikkate alınarak yürürlükteki faiz mevzuatına bırakılmıştır.^{106 107}

Türk hukukunda 3095 Sayılı Kanuni Faiz Ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanununun 1. maddesine göre ilk aşamada sözleşmede belirlenen faiz oranı uygulanmaktadır. İkinci aşamada eğer sözleşmede taraflarca kararlaştırılmış herhangi bir faiz oranı yoksa kanunda gösterilen oran üzerinden faiz hesaplanmaktadır.¹⁰⁸

Afganistan mevzuatında faizde belli bir oranın uygulanması unsurunu daha iyi anlatmak için AfgMK ve AfgTK açısından inceleme yapılmalıdır. Öncelikle

---

¹⁰³Evren (1987), s. 59.

¹⁰⁴Aydoğdu (2010), s. 86.

¹⁰⁵Evren (1987), s. 97.

¹⁰⁶Demir (2012), s. 210.

¹⁰⁷Bu konu ileride ayrıntılı olarak de alınacaktır.

¹⁰⁸Evren (1987), s. 97. Evren, faiz oranının belirlenmesi açısından sözleşmeden sonra âdete de yer vermektedir.

AfgMK'na göre adi işlerde faiz yasaktır. Bu hükümde sadece faizin yasak olduğundan söz edildiği için her hangi bir oran belirtilmemiştir. Hangi oranda olursa olsun faiz yasaktır. Ancak AfgTK'nun 445. maddesinde belirtilen "teketena" (تکت پولى) niteliğindeki faizde belli bir oranın uygulanması gerekmektedir. Bu anılan madde belirli koşullar altında %5 yıllık oranında faizin uygulanmasından söz etmektedir. Böylece faizde var olan oran unsurunu uygulanmaktadır.

5. Faiz Alacağının Kaynağı

Bir para borcu kendiliğinden faiz alacağı meydana getirmez.¹⁰⁹ Nitekim borçlunun para alacaklısına, parasından yoksun kaldığı süre için faiz ödemesi, tarafların aralarındaki hukuki işleme veya kanun hükmüne bağlıdır. Bundan başka faiz alacağının kaynağı bir mahkeme kararı da olabilmektedir.¹¹⁰ Diğer bir deyişle bir faiz alacağının kaynağı sözleşme, kanun veya bir mahkeme kararı olabilmektedir.¹¹¹

Faizin kaynağı Afganistan mevzuatında adi işlerde AfgMK'na göre yasaktır. Bu nedenle sözleşme kural olarak faizin kaynağı olamaz. Öte yandan adi işlerde faize izin veren bir kanun hükmüne de rastlanmamaktadır. Bundan dolayı adi işlerde faizin kaynağı kanun da değildir.

Ticari işlerde ise AfgTK'nun 693. maddesi "faiz oranı taraflarca sözleşmede kararlaştırılmamışsa, taraflarca kanunda belirlenmiş faiz oranı kabul edilmiş demektir." diyerek faizin kaynağı sözleşme ve kanun olabileceğini ortaya koymuştur.

---

¹⁰⁹Evren (1987), s. 56.

¹¹⁰Ç. Yurttürk (2013). Yeni borçlar kanunu ve yeni ticaret kanunu kapsamında temerrüt faizi düzenlemesi, *Yuka Hukuk & Danışmanlık Bürosu*, s.1.

¹¹¹Aydoğdu (2010), s. 87.

6. Faizin Benzer Kavramlarla Karşılaştırılması

6.1. Ceza Koşulu (Ceza Şartı)

Faize benzer kavramlardan biri ceza koşuludur. TBK'unda "ceza koşulu" eski kanundaki "ceza şartı" terimi yerine kullanılmaktadır. Ancak TMK'nun 119. maddesinde "ceza şartı" terimi kullanılmıştır. Diğer taraftan TTK'nun 22, 481, 482, 483, 577, 594. maddelerinde aynı kavramı anlatmak için "sözleşme cezası" kullanılmıştır. Ceza koşulu TBK'nun 177-182. maddeleri arasında düzenlenmiştir.¹¹²

TBK'nun 179. maddesine göre; "Bir sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumu için bir ceza kararlaştırılmışsa, aksi sözleşmeden anlaşılmadıkça alacaklı, ya borcun ya da cezanın ifasını isteyebilir. Ceza, borcun belirlenen zaman veya yerde ifa edilmemesi durumu için kararlaştırılmışsa alacaklı, hakkından açıkça feragat etmiş veya ifayı çekincesiz olarak kabul etmiş olmadıkça, asıl borçla birlikte cezanın ifasını da isteyebilir. Borçlunun, kararlaştırılan cezayı ifa ederek sözleşmeyi, dönme veya fesih suretiyle sona erdirmeye yetkili olduğunu ispat etme hakkı saklıdır".

Bu maddeye bakılarak ceza koşulu, var olan bir borcun hiç ödenmemesi veya eksik ödenmesi durumunda borçlunun, alacaklıya karşı ifa etmeyi önceden taahhüt ettiği edim olarak tanımlanabilir.¹¹³ Sözleşmede kararlaştırılmış zaman veya yerde borcun ödenmemesi halinde alacaklı hem sözleşmeden doğan edimi hem de ceza koşulunu isteme hakkına sahiptir ve asıl borçla birlikte cezanın ifasını isteyebilir. Bu halde ceza koşulu asıl borçla birlikte muaccel hale gelecektir. Bunun

---

¹¹²E. Cansel ve Ç. Özel (2013). Türk Borçlar Hukukunda Ceza Koşulu. *Journal of Yasar University*, 8(özel), s. 714-715.

¹¹³Deynekli ve Kısa (1998), s. 18; Evren (1987), s. .81.

için alacaklı, ceza koşulu isteme hakkından açıkça feragat etmiş veya ifayı çekincesiz olarak kabul etmiş olmamalıdır. Ama taraflar bunun aksini kararlaştırabilir ve sözleşmeye alacaklının yalnız ifayı veya yalnız ceza koşulunu isteyebileceğine yönelik bir kayıt koyabilirler.¹¹⁴

Ceza koşulu aslında faiz gibi asıl alacağa bağlı bir yan edimdir.¹¹⁵ Ceza koşulundan söz edebilmek için alacaklının zarara uğraması şart değildir.¹¹⁶ Dolayısıyla ceza koşulu da temerrüt faizi gibi zararın varlığına bağlı olmaksızın istenebilir.¹¹⁷ Buna rağmen faiz ile ceza koşulu birbirinden farklıdır. Zira ceza koşulunun kaynağı sadece taraflar arasındaki sözleşmedir,¹¹⁸ ancak faizin kaynağı sözleşmenin yanı sıra kanun veya mahkeme kararı da olabilmektedir.¹¹⁹ Faizin söz konusu olabilmesi için asıl alacağın konusunun para olması gerekmektedir.¹²⁰ Ama ceza koşulu için asıl alacak konusunun sadece para olması gerekmez. Diğer edimlerden oluşan borçlarda da ceza koşulu kararlaştırılabilir.¹²¹

Ayrıca para borcunun ödenmemesi veya eksik veya geç ödenmesi halleri için ceza koşulunun yanı sıra temerrüt faizi ödenmesi de gerekebilir. Dolayısıyla temerrüt söz konusu olduğunda hem faiz hem de ceza koşulu talep edilebilecektir.¹²² Öte yandan diğer alacaklar gibi ceza koşulu için de faiz

---

¹¹⁴Şerafettin (1991), s. 81; M. Tiryaki (2005). *Özel hukuk alanında cezai şart*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi. s. 9; E. Cansel ve Ç. Özel (2013), s. 724 ve 729

¹¹⁵K. H. Gökçeoğlu (2007). *Cezai şart ve güncel içtihatlar*. İstanbul: kazancı Hukuk Yayınevi, s. 36; Helvacı (2000), s. 91; Ö. Çınar (2009). Türk borçlar kanunu ve Alman medeni kanununa göre cezai şartın indirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), s. 97.

¹¹⁶A. Kudat (1949). Cezai şartın mahiyeti ve ceza ile münasebeti. *Ankara Barosu*, s.29; Ö. Çınar (2009), s. 106 ve 108; Cansel ve Özel (2013), s. 727.

¹¹⁷ Helvacı (2000), s. 90.

¹¹⁸Cansel ve Ç. Özel (2013), s. 716; Deynekli ve Kısa (1998), s. 18; Helvacı (2000), s. 90.

¹¹⁹Deynekli ve Kısa (1998), s. 18; Helvacı (2000), s. 90; Şerafettin (1991), s. 82.

¹²⁰A. Kaya (1994). Adi ve ticari işlerde faiz. *İÜHFİM*, 54, s. 347-348; Helvacı, M. (2000), s. 44.

¹²¹Gökçeoğlu (2007), s. 48; Helvacı, M. (2000), s. 90; Cansel ve Özel (2013), s. 718.

¹²²Tiryaki (2005) s. 9; Helvacı, M. (2000), s. 90-91.

istenebilmektedir.¹²³ Diğer taraftan ceza koşulunun amacı borçluyu ifaya zorlamak, alacaklının elinde bir baskı aracı oluşmasını ve borçlunun borcunu zamanında ve tam olarak ifa etmesini sağlamaktır.¹²⁴ Faizin amacı ise alacaklının bir süre için paradan mahrum kalmasından dolayı uğradığı ekonomik zararın giderilmesidir.¹²⁵

TBK'nun 182. maddesine göre taraflar, ceza koşulunun miktarını serbestçe belirleyebilirler, ancak kararlaştırılmış olan ceza koşulunun miktarının aşırı derecede yüksek olmaması gerekir. Ceza koşulunun aşırı olup olmadığını hâkim tayin eder.¹²⁶

Afganistan mevzuatında ceza koşulu AfgMK'nun 730.-735. maddelerinde "zeman" (ضمان) olarak ve AfgTK'nun 593. maddelerinde "cebrane husara" (جبران خساره) olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme aynı kanunun 591., 592., ve 594. maddeleri ile birlikte ticari sözleşmelere ilişkin genel hükümler arasında yer almaktadır. Bu hükümlerde kullanılan "cebrane husara" (جبران خساره) terimi ile hem ceza koşulu hem de gecikme zammı kastedilmektedir. AfgTK'nun sözü geçen maddelerine göre ceza koşulunda borçlunun kusurlu olup olmaması önemli değildir. Ceza koşulunun kaynağı ticari işlerde AfgTK'nun 592. ve 593. maddelerine göre sözleşme veya kanun olabilmektedir. Ceza koşulunun miktarı sözleşmede ifa edilecek edimden fazla olsa bile mahkemece indirilmez.

AfgMK'nun 730. maddesine göre borçlu, asıl alacağın aynen ödenmemesi veya geç ödenmesi halinde mahkeme tarafından ceza koşulu ödemeye mahkûm edilir. Fakat borçlu asıl alacağı aynen veya kararlaştırılan zamanda ifa etmemesinde

---

¹²³ Kudat (1949), s.30.

¹²⁴Çınar (2009), s. 92; Deynekli ve Kısa (1998), s. 18; Şerafettin (1991), s. 81

¹²⁵Deynekli ve Kısa (1998), s. 18.

¹²⁶Çınar (2009), s.100.

kusurlu olmadığını ispat ederse ceza koşulundan kurtulabilir. Bu hükümden anlaşılacağı gibi ceza koşulu faiz gibi asıl alacağa bağlı bir yan edimdir. Diğer taraftan ceza koşulunun indirilmesi için borçlu kusursuzluğunu ispat etmelidir. Bunun yanı sıra bu maddede ceza koşulu için faizde de olduğu gibi alacaklının zarara uğramasının şart olmadığı zımni olarak belirtilmiştir.

Bu benzerliklere rağmen Afganistan hukukunda da ceza koşulu faiz değildir. Zira AfgMK'nun 1295. maddesinde faiz yasaklanmıştır. Dolayısıyla adi işlerde faiz kararlaştırılmış olsa bile hukuki sonuç doğurmamaktadır. Ama sözleşme özgürlüğü çerçevesinde AfgMK'nda ceza koşulu düzenlenmiştir. Dolayısıyla sözleşmede kararlaştırılan ceza koşulu hukuki sonuç doğurmaktadır. Diğer taraftan AfgMK'nun 730. ve 731. maddesine göre ceza koşulunun kaynağı TBK'dan farklı olarak hem taraflar arasındaki sözleşme hem de mahkeme kararı olabilir. Ama daha önce belirtildiği gibi faizin kaynağı Afganistan mevzuatında adi işlerde AfgMK'na göre ne kanun ne de sözleşme, ticari işlerde ise AfgTK'nun 693. maddesine göre sözleşme ve kanun olabilir.

Diğer taraftan AfgMK'nun 731. maddesine göre ceza koşulunun miktarı taraflarca belirlenmektedir. Eğer sözleşme ile taraflarca belirlenmemişse, AfgMK'nun 730. maddesine göre mahkemece belirlenmektedir. Adi işlerde taraflarca ceza koşulu miktarı kararlaştırılan yıllık %7'den fazla olamaz.

6.2. Aşkın Zarar (Munzam Zarar)

Borçlar hukukuna göre, alacaklı ile borçlunun arasındaki bir borç ilişkisinde, edim ifa edilmediğinde farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Nitekim aşkın zarar da, borçlunun bir para borcunun ödenmesinde gecikmesi nedeniyle, faizin alacaklının gecikmeden dolayı uğradığı zararı karşılayamaması hallerinde söz

konusu olmaktadır.¹²⁷ Aşkın zarar alacaklının, borçlunun temerrüt tarihinden itibaren, ödeme tarihine kadar ödeyeceği temerrüt faizinin karşılamadığı zararını kapsamaktadır. Bu zarar para alacaklısının temerrüt faizi ile karşılanamayan zararı olmasına rağmen ikisi arasında tarz ve miktar bakımından bazı farklılıklar bulunmaktadır.¹²⁸

Türk mevzuatında 818 sayılı TBK'nun 105. maddesinde yer alan "munzam zarar", 6098 sayılı TBK'nun 122. maddesinde "aşkın zarar" olarak değişik adla düzenlenmiştir. Bu değişiklik dışında uygulamayı değiştirmeyi gerektirecek bir düzenleme yapılmamıştır.¹²⁹

TBK'nun 122. maddesi "Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür. Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder" diyerek faizle karşılanmayan zarardan söz etmektedir. Diğer bir ifadeyle aşkın zararlar ilgili olarak, faizi, alacaklının bir tür zararını karşılayan bir ödeme niteliğinde değerlendirmiştir.¹³⁰ Diğer taraftan bu hükme göre para borçlarında temerrüde düşen borçlunun, gecikmeden doğan zararları tazmin etmesi gerekmektedir. Demek ki alacaklının

---

¹²⁷A. M. Kılıçoğlu (2012). *Borçlar hukuku genel hükümler*. (16.bası). Ankara: Turhan Kitabevi Yayınlar, s. 696; Albaş (2000), s. 112; Evren (1987), s. 130; T. Uygur (2012). 6098 sayılı Türk borçlar kanununun şerhi. (2.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1, s. 797; E. Zeytinoğlu (2005). Para borçlarında temerrüt hallerinde manzum zararı, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), s. 254.

¹²⁸Uygur (2012), s. 797; Albaş (2000), s. 111-112; Evren (1987), s. 132.

¹²⁹Kılıçoğlu (2012), s. 698; Uygur (2012), s. 797; N. Akkurt (2012) 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda uygulayıcı gözüyle haksız fiiller ve tazminat. (Ed: E. Badur). Ankara: *6098 Sayılı Türk Borçlar kanunu sempozyumu*, s. 52.

¹³⁰Kılıçoğlu (2012), s. 700.

zararı temerrüt faizinden fazla ise, borçlu kusursuzluğunu ispat edemedikçe bu zararı da gidermekle yükümlüdür.¹³¹

Bir borç ilişkisinde aşkın zararın söz konusu olabilmesi için, alacaklının temerrüt faizinden fazla bir zarara maruz kalması gerekmektedir.¹³² Ancak buna rağmen aşkın zarar, faiz değildir. Zira faiz para borçlarında temerrüde düşmenin kanuni sonucu olarak ödenmesi gereken ve para borcuna bağlı bir fer'i borçtur. Faiz isteyebilmesi için, alacaklının zarara maruz kalması ve bunu ispatlaması gerekmez. Alacaklı zarara maruz kalmasa dahi faiz isteyebilir. Diğer taraftan borçlunun para borcunu geç ödemesinden dolayı alacaklının uğramış olduğu zararın ispatlanması kaydıyla, aşkın zarardan doğan tazminata da hükmedilir. Bunun için alacaklı aşkın zararı ispatlamakla yükümlüdür.¹³³ Aşkın zarar para borcundan bağımsız yeni bir borçtur.¹³⁴

Aşkın zarar sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanabilir.¹³⁵ Fakat daha önce de belirtildiği gibi faiz sözleşme, kanun ya da mahkeme kararından kaynaklanabilmektedir. Borçlunun aşkın zarardan doğan mükellefiyeti, borca aykırı davranıştan kaynaklanan bir mükellefiyettir. Bunun için TBK'nun 112. maddesine göre hem borçlu doğan zararı tazminle yükümlüdür hem de alacaklı uğradığı zararı ispatla yükümlüdür.¹³⁶

Afganistan mevzuatında bu konuyla ilgili adi işlerde AfgMK'nda hüküm bulunmamaktadır. Zira aşkın zararın söz konusu olabilmesi için borçlunun

---

¹³¹Kaya (1994), s.349; Kılıçoğlu (2012), s. 702; Helvacı (2000), s.86.

¹³²H. Ataş (2001). Munzam zararda ispat sorun. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 50(1), s. 122; Hasan. Ayrancı. (2006), *Türk borçlar hukukunda munzam zararı*. Ankara: Yetkin, s. 115.

¹³³Evren (1987), s. 132-133; Kılıçoğlu (2012), s. 700.

¹³⁴Uygur (2012), s. 798.

¹³⁵Kılıçoğlu (2012), s. 701;Uygur (2012), s. 799.

¹³⁶Ataş(2001), s. 123-124; Kılıçoğlu (2012), s. 700-701.

temerrüde düşmesi gerekmektedir. Ticari işlerde de aşkın zarar ile ilgili hüküm bulunmamaktadır.

6.3. Vade Farkı

Vade farkı terimi kanunda kullanılmış bir terim olmadığından dolayı kanuni tanımını ve unsurlarını ortaya koymak mümkün değildir.¹³⁷ Ancak doktrinde özellikle enflasyonist ortamlarda söz konusu olan vade farkı uygulaması, “süresinde ödenmeyen mal bedeli dolayısı ile faiz dışında ödenmek zorunda kalınan ek bir miktar” olarak tarif edilmektedir.¹³⁸

İncelediğimiz vade farkı, vadede ödememe halinde gecikme nedeniyle asıl borca eklenecek ilave tutarı ifade etmektedir. Vade farkı alacaklının gecikmeden kaynaklanan zararını karşılamayı amaçlar. Yani para borcunun ifasındaki gecikmeden zarar gören alacaklıyı koruma amacını taşımaktadır. Vade farkı da faiz gibi fer’i bir borçtur. Zira ikisinin de doğumu ve varlığı geçerli bir asıl borcun varlığına bağlıdır.¹³⁹

Vade farkına hükmedilmesi veya vade farkı istenebilmesi için faizden farklı olarak taraflar arasında buna ilişkin bir sözleşmenin var olması veya bir cari hesap sözleşmesinin bulunması yahut vade farkı ödemesinin taraflar arasında sürekli bir uygulama olarak yerleşmiş olması gerekmektedir.¹⁴⁰ Vade farkı, mal veya hizmet bedelinin ödenmesinde gecikme nedeniyle uğranılan zararın karşılanması anlamında geçmiş günler faizi değil, bir faiz geliri ve oransal bir tazminattır.¹⁴¹

---

¹³⁷A. Battal (1999). Faturada yer alan vade farkı kaydının niteliği ve itiraz edilmemesi halinde sonuçları ile ilgili Yargıtay uygulaması. Ankara: *Ticaret Hukuku ve Yargıtay kararları sempozyumu*, s. 87; Helvacı, M. (2000), s. 82.

¹³⁸Kaya (1994), s. 348; Helvacı (2000), s. 82.

¹³⁹Battal.(1999), s. 89; Helvacı (2000), s. 82-84.

¹⁴⁰Helvacı (2000), s. 83; Kaya (1994), s. 348.

¹⁴¹Battal.(1999), s. 87.

Afganistan mevzuatında genel olarak adi ve ticari işlerde vade farkı hakkında bir düzenleme bulunmamaktadır. Bir taraftan vade farkı bir malın peşin fiyatı ile vadeli fiyatı arasındaki farktır¹⁴². Diğer taraftan Afganistan mevzuatında vadeli satışla ilgili bir düzenleme bulunmadığından dolayı vade farkıyla ilgili de hüküm bulunmamaktadır. Ama örf ve adette vadeli satış taraflar arasında var olabilmektedir.

6.4. Gecikme Zammı (Gecikme Tazminatı)

Gecikme tazminatına ilişkin 1512 sayılı Noterlik Kanunu, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gibi kanunlarda pek çok hüküm bulunmaktadır.¹⁴³

TBK'nun 125. ve 126. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde alacaklı sözleşmelerde borçlunun temerrüde düşmesi durumunda, borcun ifasını ve gecikme tazminatını isteme seçimlik hakkına sahiptir. Demek ki gecikme tazminatı borcun geç ödenmesi nedeniyle alacaklının uğramış olduğu zararın karşılığı olan bedeldir.¹⁴⁴

Gecikme tazminatının sözleşmeden kaynaklanması durumunda, artık gecikme zammından değil ceza koşulundan söz edilmektedir.¹⁴⁵

Gecikme tazminatı da bir alacağın geç ödenmesini önlemeye yönelik bir tedbir niteliğinde olmasına rağmen, onu isteyebilmek için borçlunun temerrüde düşmesi gerekmemektedir. Sadece borcun vadesinde ödenmemesi yeterlidir.¹⁴⁶ Gecikme

---

¹⁴²A. Bayındır (2007). *Ticaret ve faiz*. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları, s. 51.

¹⁴³Deynekli ve Kısa (1998), s. 17.

¹⁴⁴C. Baygın (2010). Türk Borçlar kanununun borç ilişkisinin hükümleri- borçların ve borç ilişkisinin sona ermesi konularında getirdiği bazı yenilik ve değişiklikler. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14, s 135.

¹⁴⁵Kaya (1994), s. 348.

¹⁴⁶Deynekli ve Kısa (1998), s. 17; Kaya (1994), s. 347-348.

tazminatında faizden farklı olarak miktarın belirlenmesinde zaman unsurunun önemi yoktur, gecikme tazminatı anaparaya belli bir oran uygulanarak tespit olunmaktadır. Gecikme tazminatı ve faiz arasında var olan farkın en önemli sonucu, gecikme tazminatına yeniden faiz yürütülüp yürütülemeyeceği konusunda kendisini göstermektedir. Zira Yargıtay'ın bazı kararlarına göre gecikme tazminatına faiz yürütebilir ancak bazı kararlarına göre gecikme tazminatına faiz yürütülemez.¹⁴⁷

Afganistan mevzuatında gecikme tazminatına ilişkin düzenleme AfgMK'nun 735-738. maddelerinde bulunmaktadır. AfgMK'da Türk mevzuatındaki gecikme zammı olduğu gibi "*cebrane husara*" (جبران خساره) olarak düzenlenmektedir. 735. maddenin 1. fıkrasına göre gecikme zammı istenebilmesi için bir para borcu olması gerekmektedir. Diğer taraftan gecikme zammının miktarı yıllık %3'tür. Gecikme zammının kaynağı adi işlerde ve ticari işlerde kanundur. Bu maddenin 2. fıkrasına göre gecikme zammının başlangıç tarihi belirtilmemişse, alacaklının mahkemeye başvuru tarihidir. 738. maddeye göre gecikme zammının kaynağı adi işlerde sadece kanun ancak aynı maddeye göre adi işlerde ceza koşulunun kaynağı sözleşme ve kanundur.

Ticari işlerde AfgTK'nun 591-592. ve 594. maddelerinde Türk mevzuatındaki ceza koşulu ve gecikme faizi aynı adla "*cebrane husara*" (جبران خساره) olarak düzenlenmektedir. Diğer bir deyişle eğer taraflarca "*cebrane husara*" (جبران خساره) sözleşmede kararlaştırılmışsa Türk mevzuatındaki ceza koşulu olarak, kararlaştırılmamışsa Türk mevzuatındaki gecikme zammı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ticari işlerde gecikme zammı talep edebilmek için borçlunun

---

¹⁴⁷Deynekli ve Kısa (1998), s. 17.

temerrüde düşmesi veya alacaklının zarara uğraması şart değildir. Sadece ediminin vadesinde ifa edilmemesi yeterlidir.

7. Faizin Türleri

Hukukçular faizi kriter belirterek ya da belirtmeyerek sınıflandırmaktadır. Ancak her sınıflandırmada aynı faiz türleriyle karşılaşılmaktadır. Faizin türleriyle ilgili Türk hukuku açısından bir sıkıntı yoktur. Zira Türk mevzuatında faiz ile ilgili düzenleme bulunmaktadır. Ancak faizin türleri hakkında Afganistan mevzuatında açık bir şekilde bir kural yoktur. Zira Afganistan Anayasası'nın 3. maddesi¹⁴⁸ ile Afganistan'da hiçbir kanun İslam inançları ve kurallarına karşı olamaz. Böylelikle Afganistan'ın hukuk sistemi İslam hukuk sistemine tabi tutulmuştur. Bu bağlamda, daha önce de belirttiğimiz gibi AfgMK, 1295. maddesinde adi işlerde faizi açık bir şekilde yasaklanmıştır. Ancak ticaretle ilgili mevzuatında, faizin yasaklığı konusunda bir kural gözükmemektedir. Buna karşın yine daha önce belirttiğimiz gibi Afganistan ticaret mevzuatında faiz anlamına gelen farklı terimlerle, örneğin *teketana* (ټکټانه) ve *tekete poli* (ټکټ پولی), karşılaşılmaktadır. Bu nedenle aşağıda Türkiye'nin mevzuatında faizin türleri göze önünde tutularak, Afganistan'da mevcut faizin türleri karşılıklı bir şekilde ele alınacaktır.

Genel olarak Türk mevzuatına göre faizin türleri şu dört başlık altında sınıflandırılabilir:

---

¹⁴⁸The Constitution of the Islamic Republic of Afghanistan article 3: "No law shall contravene the tenets and provisions of the holy religion of Islam in Afghanistan."

7.1. Kaynağına Göre Faiz

Kaynağına göre faiz, ya hukuki işlemde ya da kanundan¹⁴⁹ kaynaklanmaktadır.¹⁵⁰

7.1.1. Hukuki işlemde kaynaklanan faiz

Hukuki işlemde kaynaklanan faiz, tek taraflı hukuki işlemlerden ve akitlerden kaynaklanmasından dolayı tek taraflı hukuki işlemlerden kaynaklanan faiz ve akdi faiz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mesela vasiyetname tek taraflı bir hukuki işlem olup tek iradeden kaynaklanan faiz şart edilebilmektedir.¹⁵¹

Akdi faiz ise, adı üzerinde akit kaynaklı ve tarafların anlaşmalarıyla miktarı, türü, başlangıcı, tediye şekli ve zamanı, sona erdiği gün ve sona erme şekli serbestçe kararlaştırılan ve anapara alacağına uygulanan faizdir.¹⁵²

Türk mevzuatında akdi faizle ilgili zımni olarak açıklama 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine ilişkin Kanunda bulunmaktadır. Bu kanunun 1. maddesine göre “Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır”. Hükümde de görüldüğü gibi gerek TBK gerek TTK’na göre faiz ödemesi gereken hallerde, oranı taraflarca serbestçe sözleşme ile tespit edilebilmektedir.¹⁵³

---

¹⁴⁹Öte yandan doktrinde Deynekli ve Kısa, yargı faizi adı altında başka bir faiz türünden de söz etmektedir. Yazarlarca göre yargı faizi belirli bir olay nedeniyle mahkeme kararlarında yer alan faizin adıdır, bu konuda bkz. Deynekli ve Kısa (1998), s. 23.

¹⁵⁰R. Ayhan vd. (2012). *Ticari işletme hukuku*. (5.baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, s.70; Deynekli ve Kısa (1998), s. 22-23; Helvacı (2000), s. 96; D. Demir (2010). *Bileşik faiz*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, s 39.

¹⁵¹Helvacı (2000), s. 96; Demir (2010), s. 39-41.

¹⁵²F. Eren (2013). *Borçlar hukuku genel hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınevi, s. 981; Albaş (2000), s.135.

¹⁵³Uygur (2012), s. 600.

Sözleşmeyle kararlaştırılan faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı TBK'nun 88. maddesine göre yürürlükteki mevzuatın belirlediği yasal faiz oranının %50 fazlasını aşamaz. Bunun dışında ticari işlerde ve ticari olmayan işlerde faiz oranı taraflarca serbestçe kararlaştırılabilmektedir.¹⁵⁴

Afganistan mevzuatında akdi faize ilişkin hüküm Afganistan Ticaret Kanunu'nda bulunmaktadır. AfgTK'nun 692. maddesine¹⁵⁵ göre, aksi kararlaştırılmamışsa her türlü ticari borç faize (*tekete poli*) tabidir. Bu maddede, tüm ticari işlerde faize açık bir şekilde izin verilmiştir. Ayrıca, AfgTK'nun 600. maddesine¹⁵⁶ göre ticari işlerde taraflar sözleşmeyle serbestçe faiz (*tekete poli*) kararlaştırabilirler. Aynı şekilde, AfgTK'nun 727. maddesinde¹⁵⁷ ticari işlerde faiz tutarının sermayeye eklenmesi, miktarının ve zamanının belirlenmesi ile oranının belirlenmesi konusunda her iki tarafa yetki verilmiştir. Böylelikle bu maddeler göz önünde tutularak Afganistan mevzuatına göre de ticari işlerde akdi faizden söz edilebilir.

7.1.2. Kanuni faiz (yasal faiz/ nizami faiz)

Kanuni faiz, borcun doğduğu tarihten itibaren yürütülen ve oranı taraflarca anlaşmayla tespit edilmeyip, kanun ile tespit edilmiş faizdir.¹⁵⁸ Diğer bir deyişle

---

¹⁵⁴S. karahan (2011). *Ticari işletme hukuku*. (22.baskı). Konya: Mimoza yayınlar, s. 51; Uygur (2012), s. 600.

¹⁵⁵Commercial Code of Afghanistan article 692: "A commercial loan is always subject to interest unless otherwise decided by both parties."

¹⁵⁶Commercial Code of Afghanistan article 600: "Interest in commercial transactions may be determined on the basis of the consent of both parties."

¹⁵⁷ Commercial Code of Afghanistan article 727: "Both parties can arrange to add the interest to the capital and specify the time of balancing the amount in interest and specify the commission amount."

¹⁵⁸Deynekli ve Kısa (1998), s. 23; K. Yağcı (2013). Anapara faizi ve temerrüt faizine üst sınır getiren TBK m. 88 ve TBK m. 120 hükümlerinin ticari faizler (TTK M. 8 VE TTK M. 9) bakımından uygulanabilirliği. *İÜHFİM*,71(2), s. 423.

adından anlaşıldığı gibi taraflarca sözleşmede kararlaştırılmayan ve kanundan doğan faiz, kanuni faizdir.¹⁵⁹ Türk mevzuatında 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine ilişkin Kanun, faiz kavramını kanuni faiz ve temerrüt faizi olmak üzere ikiye ayırarak düzenlemektedir.¹⁶⁰ Ancak TBK ve TTK'ndaki düzenlemelerde kastedilen akdi faiz gerek anapara gerek temerrüt faizini kapsamaktadır. 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine ilişkin Kanun ise bu kapsamı daraltmıştır ve kanuni faiz kavramını anapara faizi anlamında kullanmıştır.¹⁶¹

Kanuni faiz oranı ile ilgili TBK'nun 88. maddesine göre "Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir." Diğer taraftan 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine ilişkin kanunun 1. maddesine göre "Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır. Bakanlar Kurulu, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir.". Görüldüğü gibi taraflarca sözleşmede oranı kararlaştırılmayan faiz borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, 12% olarak belirlenmiştir. Bu oran aynı maddenin Bakanlar Kuruluna vermiş olduğu yetkiye dayanılarak %9'a indirilmiştir.¹⁶²

Kanuni faiz ile ilgili Afganistan mevzuatında çok dikkatli davranılmış ve birçok yerde bu tür faizi hakkında asla bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Aynı

---

¹⁵⁹Yağcı (2013), s. 424; Albaş (2000), s.135; S. Akyazan (1978). Türk hukukunda faiz türleri ve bunlara ilişkin kanun hükümleriyle banka cari hesaplarında uygulanan kapital faizi bileşik faizi geçmiş günler faizi üzerine. *Ankara Barosu*, s. 235; Aydoğdu (2010), s. 89.

¹⁶⁰Helvacı (2000), s. 98.

¹⁶¹Helvacı (2000), s. 98.

¹⁶²Baygın (2010), s. 122.

şekilde, AfgTK'nun 693. maddesine¹⁶³ göre, eğer taraflarca faiz oranı sözleşmeyle belirtilmemişse kanuni faiz oranı geçerli sayılacaktır. Diğer taraftan AfgBK'nun 35. maddesinin 2. fıkrasının 5. bendi¹⁶⁴ uyarınca, faizin ödenme tarihi ve miktarı hakkında, her banka, merkez bankasının kurallarına tabi tutulmuştur.

7.2. Niteliğine Göre Faiz

Niteliğine göre faiz, anapara faizi ve temerrüt faizi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu ayırım aslında faizin gerçekleştiği dönemden kaynaklanan bir ayırımdır. Zira burada bir para borcunda vadeye kadar olan dönem içinde anapara faizi, vadeden sonra ise temerrüt faizi ödenmesi söz konusu olmaktadır.¹⁶⁵

7.2.1. Anapara faizi (kapital faizi/ sermaye faizi/ resülmal faizi)

Anapara faizi, belirli bir miktar parayı birisine veren bir kimsenin bu paradan belli bir süre için mahrum kalması karşılığı verilen faizi ifade etmektedir. Diğer bir deyişle alacaklının borcun vadesine kadar parasından mahrum kalması karşılığında ödenen faiz, anapara faizidir. Nitekim anapara faizi, herhangi bir para alacağına, tarafların kararlaştırması ya da kanun hükmü gereğince vadeye kadar işletilen¹⁶⁶ ve henüz temerrüde düşülmeden ödenmesi gereken faizdir.¹⁶⁷

---

¹⁶³Commercial Code of Afghanistan article 693: "If the amount of interest has not been determined in the contract, it is understood that both parties have agreed to payment of the legal rate of interest."

¹⁶⁴Banking Law of Afghanistan article 35.2.5: "compliance with prohibitions, restrictions or conditions concerning: – matching; as to maturity and interest in respect of assets and liabilities."

¹⁶⁵Helvacı (2000), s. 102; Demir (2010), s. 36.

¹⁶⁶Ayhan vd. (2012), s. 69; Kaya (1994), s. 352; N. Orbay Ortaç (2014). 6102 Sayılı Türk ticaret kanunu çerçevesinde ticari işlerde faiz. *Ankara Barosu Dergisi*, 2 s.123; Akyazan (1978), s.237; S. Arkan (2011). *Ticaret işletme hukuku*. (15.baskı). Ankara: Sözkese Matbaacılık, s. 71; Deynekli ve Kısa (1998) s.21; Kılıçoğlu (2012), s. 613; Uygur (2012), s. 599.

¹⁶⁷Aydoğdu (2010), s. 88; Yurttürk (2013), s. 1.

Bir para borcunda anapara faizinin en önemli özelliği vadeye kadar yürütülmesidir. Eğer ödeme vadesinde yerine getirilmezse vadenin bitiminden sonra anapara faizi temerrüt faizine dönüşmektedir.¹⁶⁸ Genellikle anapara faizi kredili, vadeli veya taksitli satışlarda söz konusu olabilmektedir.¹⁶⁹

Türk mevzuatında anapara faizi ile ilgili TBK'nun 387. maddesinde "Ticari olmayan tüketim ödünç sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmış olmadıkça faiz istenemez. Ticari tüketim ödünç sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir." denilmektedir. Buna göre paranın kullanılması ile ilgili ticari olmayan sözleşmelerde, ancak taraflarca ödenmesi kararlaştırılmış ise faiz borcu söz konusu olabilmektedir. Aksi halde taraflar anapara faizi talep edemezler. Bu kural sadece adi iş niteliğindeki ödünç sözleşmelerinde geçerlidir. Buna karşın ticari ödünç sözleşmelerinde anapara faizi ödenmesi kararlaştırılmasa da ödünç alınan para için anapara faizi ödenmesi gerekmektedir.¹⁷⁰ Anapara faizine tekrar faiz yürütülmesi kanunda öngörülen istisnai hallerde mümkündür. Yani genel olarak anapara faizine tekrar faiz yürütülmesi mümkün değildir.¹⁷¹ Anapara faizinde zamanaşımı TBK'nun 147. maddesine göre beş yıldır.

Afganistan mevzuatında anapara faizi ile ilgili hükümlere AfgTK'nun bazı hükümlerinde rastlanmaktadır. AfgTK'nun 600. maddesinde sözü edilen faiz, akdi anapara faizi olarak da adlandırılabilir. Aynı şekilde AfgTK'nun 692. maddesinde akdi anapara faizinden bahsedilmiştir. Ancak, AfgTK'da kanuni anapara sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi (AfgTK m. 445) dışındaki diğer ticari işlerde söz edilmemiştir.

---

¹⁶⁸Deynekli ve Kısa (1998), s. 21; Demir (2010), s. 37.

¹⁶⁹Yurttürk (2013), s. 1.

¹⁷⁰Kılıçoğlu (2012), s. 613; Demir (2010), s. 37; Akyazan (1978), s. 237.

¹⁷¹Yağcı (2013), s. 422.

7.2.2. Temerrüt faizi (gecikme faizi)

Temerrüt faizi ise temerrüde düşen borçlunun, vadesinde para borcunu ifa etmemesinden dolayı geciktiği süre için alacaklıya ödemesi gereken faizdir. Temerrüt faizine geçmiş günler faizi de denilmektedir.¹⁷²

Türk mevzuatında TTK'nun 10. maddesine göre aksine sözleşmede hüküm yoksa ticari borçlarda temerrüt faizi, vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlar.¹⁷³ Diğer taraftan 6098 sayılı TBK'nun 120. maddesi ve 3095 sayılı Kanunun 2. maddesine göre bir para borcunun ödenmemesinden dolayı temerrüde düşen borçlu, asıl alacağa ek olarak, temerrüde düştüğü tarihi izleyen günden itibaren temerrüt faizi ödemeye mecburdur.¹⁷⁴ Gerek ticari işlerde gerek adi işlerde temerrüt faizi, sözleşmede taraflarca faiz ödenmesi kararlaştırılmamış olsa bile kanundan doğar.¹⁷⁵

Temerrüt faizi istenebilmesi için bir para borcunda borçlunun temerrüde düşmesi yani borcun vadesinde ödenmemesi ve vadeden sonra temerrüt şartlarının oluşması gerekmektedir. Dolayısıyla ortada hem ifası mümkün bir para borcunun olması hem de borcun muaccel olması, borcun ifa edilmemiş olması ve alacaklının ihtarında bulunmuş olması gerekir.¹⁷⁶ Temerrüt faizi taraflarca sözleşmede faiz ödenmesi kararlaştırılmamışsa bile kanundan doğar. Ama temerrüt faizinin alınabilmesi için borçludan talep edilmesi şarttır. Zira mahkeme talep olmaksızın temerrüt faizine hükmedemez.¹⁷⁷ Ancak hemen belirtmek gerekir ki, temerrüt faizini talep edebilmek için alacaklının zarara uğraması veya

---

¹⁷²Akyazan (1978), s. 237; Orbay Ortaç (2014), s. 123.

¹⁷³Orbay Ortaç (2014), s. 123

¹⁷⁴Demir (2012), s. 218.

¹⁷⁵Demir (2012), s. 218.

¹⁷⁶Demir (2010), s. 38; Ayhan vd. (2012), s. 69.

¹⁷⁷Demir (2012), s. 218.

borçlunun kusurlu olması şart değildir.¹⁷⁸ Temerrüt faizinde zamanaşımı kural olarak 10 yıldır ama asıl alacağın 10 yıldan önce zamanaşımına uğraması, temerrüt faizini de sona erdirir.

AfgTK'nda temerrüt faizinden diğer faiz türlerine göre daha çok bahsedilmiştir. Hem akdi temerrüt faizi hem de kanuni temerrüt faizi hakkında AfgTK'nda hükümler vardır. Temerrüt faizinin başlangıcı ve ödenme şekli AfgTK'nun 649., 397., 694., ve 717. maddelerinde ele alınmıştır. Aynı şekilde AfgBK'nun 36. maddesinin 2. fıkrasında temerrüt faizinden bahsedilmiştir. Bu konu çalışmanın üçüncü bölümünde ayrıntılı bir biçimde incelenecektir.

7.3. Uygulanış Biçimine Göre Faiz

Uygulanış biçimine göre faiz, basit ve bileşik faiz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

7.3.1. Basit faiz (adi faiz)

Basit faiz, gerek anapara faizinde gerek temerrüt faizinde sadece anaparaya faiz işletilmesini ifade etmektedir. Diğer bir sözle doğrudan doğruya alacak aslına yürütülen faiz, basit faizdir.¹⁷⁹ Tüm faizler (anapara faizi, kanuni faiz, akdi faiz, temerrüt faizi vs.) basit faiz esasına dayalı olarak hesaplanır. Kanunda öngörülen istisna halleri dışında bileşik faiz uygulanmamaktadır.¹⁸⁰

Basit faiz, AfgTK'nun birçok maddesinde ele alınmıştır. Yukarıda belirttiğimiz faiz türleriyle ilgili maddelerde sözü edilen faiz aslında basit faizdir. Yani basit faizden, faizin diğer türlerini içeren maddelerde zımni bir şekilde bahsedilmiştir.

---

¹⁷⁸Ayhan (2012), s. 70; Demir (2010), s. 39.

¹⁷⁹Orbay Ortaç (2014), s. 123; Evren (1987), s. 192; Aydoğdu (2010), s. 89.

¹⁸⁰Şerafettin (1991), s. 28.

7.3.2. Bileşik faiz (mürekkep faiz)

Anaparanın belirli bir devrede işleyen faizinin anaparaya eklenmesiyle elde edilen yeni miktara faiz yürütülmesi bileşik faiz olarak tanımlanmaktadır. Kısaca faize faiz yürütülmesine bileşik faiz denilmektedir.¹⁸¹

Türk mevzuatında TBK'nun 388. maddesinin son fıkrasına göre "faizin anaparaya eklenerek birlikte yeniden faiz yürütülmesi kararlaştırılmaz". Kural olarak adi işlerde bileşik faiz yürütülemez. 3095 sayılı Kanunun 3. maddesine göre "Kanuni faiz ve temerrüt faizi hesaplanırken mürekkep faiz yürütülemez. Bu konuya ilişkin Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklıdır". Bu fıkrayla TTK'nun saklı tutulan maddesi, 8. maddesidir. Zira 6102 sayılı TTK'nun 8. maddesine göre "Üç aydan aşağı olmamak üzere, faizin anaparaya eklenerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi şartı, yalnız cari hesaplarla her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde geçerlidir. Şu şartla ki, bu fıkra, sözleşenleri tacir olmayanlara uygulanmaz. (3) Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır.". Buna göre bileşik faiz, üç aydan az olmamak üzere, sadece cari hesaplarla, taraflar için ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde mümkündür.¹⁸²

Afganistan mevzuatında ise birleşik faiz hakkında Afganistan'ın adi ve ticari işleriyle ilgili hiçbir kanununda düzenleme bulunmamaktadır.

7.4. Uygulandığı İşe Göre Faiz

Uygulandığı işe göre faiz, ticari faiz ve adi faiz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

---

¹⁸¹Evren (1987), s. 192; Eren (2013), s. 984.

¹⁸²Uygur (2012), s. 604; Arkan (2011), s 83-86.

7.4.1. Ticari faiz (ticari işlerde olan faiz)

Ticari faizi daha iyi incelemek ve anlatmak için ticari faizin uygulama alanının belirlenmesi gerekmektedir.

Türk mevzuatında TTK'nun 3. maddesine göre Türk Ticaret Kanunda düzenlenen işler ve ticari işletme ile ilgili bütün işlem ve fiiller ticari iş olarak adlandırmaktadır.¹⁸³ Diğer taraftan TTK'nun 19. maddesine göre hem bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır hem de taraflarından sadece biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmeler, kanunda aksine hüküm yoksa diğeri için de ticari iş sayılmaktadır.¹⁸⁴ Nitekim bir tarafın tacir ve sözleşmenin de ticari işletmeye ilişkin olması durumunda ticari faiz uygulanması gerekmektedir.¹⁸⁵ Dolayısıyla ticari işlerde uygulanacak akdi veya kanuni faize ticari faiz denilmektedir.¹⁸⁶

Türk mevzuatında ve Afganistan mevzuatında ticari işlerde faiz ayrıntılı olarak ilerde, ikinci ve üçüncü bölümlerde incelenmektedir.

7.4.2. Adi faiz (adi işlerde faiz)

Ticari işler dışında kalan bütün para borçlarından doğan faize, adi faiz denilmektedir.¹⁸⁷ Adi işlerde anapara faizi isteyebilmek için taraflarca sözleşmede faiz ödemesi kararlaştırılmalıdır¹⁸⁸. Adi işlerde bileşik faiz yürütülmesi kural olarak mümkün değildir.¹⁸⁹

---

¹⁸³Ayhan (2012), s. 62-63.

¹⁸⁴Yağcı (2013), s. 427.

¹⁸⁵Evren (1987), s. 205.

¹⁸⁶Ayhan vd. (2012) s. 71.

¹⁸⁷Deynekli ve Kısa (1998), s. 23.

¹⁸⁸Evren (1987), s. 194, 204.

¹⁸⁹Uygur (2012), s. 604.

İkinci Bölüm

Türk Hukukunda Ticari İşlerde Faiz

1. Genel Olarak

Türk mevzuatında belirli bir para alacağının, alacaklısına sağladığı medeni semere olan faizle ilgili hükümler TBK, TTK ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda düzenlenmektedir.¹⁹⁰ TTK'nun 8., 9., 10., 1461., ve 1473. maddelerinde faizle ilgili genel hükümler bulunmaktadır.¹⁹¹ Diğer taraftan adi işlerde uygulanacak faiz ve ticari işlerde uygulanacak faiz ayrımı, faiz borcunun doğduğu hukuki ilişkinin ticari iş niteliğinde olup olmamasına göre belirlenmektedir.¹⁹² Ticari faiz daha önce de belirttiğimiz gibi ticari işlere uygulanacak iradi ve kanuni faizdir.¹⁹³

Türk hukukunda ticari işlerde faizi daha iyi açıklanması için Türk mevzuatına göre ticari işin ne olduğunun incelenmesi gerekmektedir. Bunun için aşağıda ilk önce ticari iş ile ilgili mevzuat daha sonra Türk hukukunda ticari işlerde faiz incelenecektir.

2. Ticari İş Kavramı

Bir işin ticari veya adi olması, bu işe hangi hükümlerin uygulanacağını belirlemesi bakımından çok önemlidir. Zira adi işlere Medeni ve Borçlar

---

¹⁹⁰Ayhan vd. (2012), s. 67; Arkan (2011), s. 72-73.

¹⁹¹Demir (2010), s. 11.

¹⁹²Yağcı (2013), s. 427

¹⁹³V. Yanlı (Bilinmiyor). *Ticaret hukuku ders notları*. s. 5.

<http://murat.kuruoglu.com.tr/MURKUR/documan/T%C4%B0CARET%20HUKUKU%20DERS%20NOTLARI-Veliye%20Yanl%C4%B1.pdf> (Erişim Tarihi: 20.3.2015)

Kanunlarındaki genel hükümler uygulanmakta ve ticari işlere Ticaret Kanunundaki ticari hükümler uygulanmaktadır.¹⁹⁴

Türk hukukunda konuyla ilgili olarak TMK'nun 5. maddesinde, "Bu Kanun ve Borçlar Kanununun genel nitelikteki hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır" denilmektedir. Öte yandan TBK'nun 646. maddesine göre TMK ile TBK arasındaki ilişki "Bu Kanun, 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun beşinci kitabı olup, onun tamamlayıcısıdır." şeklinde kurulmuştur. Bununla benzer düzenleme TTK'nda da bulunmaktadır. TTK'nun 1. maddesinde "Türk Ticaret Kanunu, 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun ayrılmaz bir parçasıdır. Bu Kanundaki hükümlerle, bir ticari işletmeyi ilgilendiren işlem ve fiillere ilişkin diğer kanunlarda yazılı özel hükümler, ticari hükümlerdir. (2) Mahkeme, hakkında ticari bir hüküm bulunmayan ticari işlerde, ticari örf ve âdete, bu da yoksa genel hükümlere göre karar verir." denilmektedir. Bütün bu düzenlemelere göre ticari işler ile adi işlerin birbirinden ayrılması gerekmektedir.¹⁹⁵

Ticari iş kavramıyla ilgili düzenleme TTK'nun 3. ve 19. maddelerinde bulunmaktadır.¹⁹⁶ TTK'nun 3. maddesine göre "Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir". Keza TTK'nun 19. maddesinde "(1) Bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Ancak, gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adi sayılır. (2) Taraflardan yalnız biri için ticari iş

---

¹⁹⁴Arkan (2011), s. 63; Ayhan vd. (2012), s. 62; R. Ayhan (2013).Ticari iş kavramı ve tacir sıfatına bağlanan ücret ve sözleşme cezalarının indirilmesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1-2), s. 292.

¹⁹⁵Ayhan (2013), s. 292-293.

¹⁹⁶Orbay Ortaç (2014), s. 120; Karahan (2011), s. 45.

niteliğinde olan sözleşmeler, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, diğeri için de ticari iş sayılır.” denilmektedir. Görüldüğü gibi bu düzenlemelerde bir işin ticari iş olarak kabul edilmesi için dört kriter belirlenmiştir. Bu kriterler şöyle sıralanabilir:

- TTK’nda düzenlenmiş işler ticari iştir.
- TTK’nda düzenlenmemekle beraber bir ticari işletme¹⁹⁷ ile ilgili bütün işlem ve fiiller ticari iş olarak nitelenmektedir.
- Tacirin borçlarının kural olarak ticari olduğu kabul edilmiştir.
- Kanunda aksine bir düzenleme yoksa taraflardan biri için ticari iş niteliğindeki sözleşmeler diğeri için de ticari iştir.¹⁹⁸

İlk üç kriter birbirinden bağımsızdır, ancak dördüncü kriter ilk üç kriterden bağımsız değildir¹⁹⁹. Yukardaki dört kriteri daha iyi anlatmak için ayrı ayrı inceleme yapmak gerekmektedir.

2.1. Türk Ticaret Kanunda Düzenlenen İşler

TTK’nun 3. maddesine göre bu kanunda düzenlenen hususlar ticari iş olarak belirlenmiştir. Belirtilen bu hususlar esas itibarıyla bir ticari işletme ile ilgilidir. Ancak, TTK’nda düzenlenmiş olup da herhangi bir ticari işletme ile ilgili olmayan iş ve hususlar da ticari iş olarak sayılmaktadır.²⁰⁰ Dolayısıyla bir iş TTK’nda düzenlenmiş ise o iş, ticari işletmeyi ilgilendirip ilgilendirmediğine bakılmaksızın ticari iş sayılacaktır.²⁰¹ Örneğin *bono* imzalanması taraflarına ve ticari işletme ile

---

¹⁹⁷Ticari işletme, 6102 Sayılı TTK’nun 11. maddesinin 1. fıkrasında “esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir.” şeklinde tanımlanmıştır.”

¹⁹⁸R. Ayhan (2012), Ticari iş-ticari işletme-tacir- ticaret sicil- ticaret unvanı- haksız rekabet, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(3-4), s. 31; Karahan (2011), s. 45.

¹⁹⁹Karahan (2011), s. 45.

²⁰⁰İ. Kayar (2008). *Ticari işletme hukuku*. Ankara: Detay Yayıncılık, s. 73-74; Arkan (2011), s. 64; Ayhan vd. (2012), s. 62.

²⁰¹Orbay Ortaç (2014), s. 120; Kayar (2008), s. 73-74.

ilgili olup olmadığına bakmaksızın bir ticari iştir.²⁰² Ancak 6502 sayılı TKHK uyarınca taraflarından birinin tüketici olması durumunda tüketici işlemidir. Zira TTK'nun 8. maddesinin 3. fıkrasına göre ticari işlerde tüketici korunmasına ilişkin hükümler saklıdır. Yani yukardaki örnekte bir taraf tüketici ise işlem TKHK'nun hükümlerine tabi tutulmuştur.

2.2. Ticari İşletme İle İlgili Bütün İşlem Ve Fiiller

TTK'nun 3. maddesine göre bu kanunda düzenlenmemekle beraber bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller de ticari iş olarak kabul edilmiştir.²⁰³ Mesela bir ticari işletmenin ihtiyacı için işyeri kiralanmasında, kira işleri TBK'nda düzenlenmesine rağmen, bir ticari işletmeyi ilgilendirmesinden dolayı ticari işe uygulanacak hükümler uygulanmaktadır.²⁰⁴

Öte yandan bu maddeye göre *“ticarî işletmeyi ilgilendiren işlem”* den maksat *“ticarî işletmeyi ilgilendiren hukukî işlem”* dir. Mesela ticari işletme rehni TTK'nda düzenlenmemesine rağmen bir ticari işletmeyi ilgilendirdiğinden, ticari iş olarak kabul edilmiştir.²⁰⁵ Aynı maddede *“ticarî işletmeyi ilgilendiren fiiller”* den *“hukukî fiiller”²⁰⁶* anlaşılmalıdır.²⁰⁷ Diğer bir ifadeyle öğretilde ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiillerden maksat hukuki işlem, hukuki işlem benzerinden, haksız fiilden veya sebepsiz zenginleşmeden doğan işlerdir.²⁰⁸ Ancak tüm haksız fiiller ticari iş olarak nitelenmez, sadece TTK'da düzenlenen haksız fiiller ile her iki

---

²⁰²Ayhan vd. (2012), s. 62; T. Bozkurt (2010). *Ticaret hukuku*. İstanbul: Basım Yayım Dağıtım, s. 117-118.

²⁰³Orbay Ortaç (2014), s. 121; Ayhan vd. (2012), s. 62.

²⁰⁴Karahan (2011), s. 46; Orbay Ortaç (2014), s. 121.

²⁰⁵Ayhan vd. (2012), s. 63.

²⁰⁶Genel olarak hukuki fiiller, hukuka aykırı fiiller ve hukuka uygun fiiller olmak üzere ikiye ayrılmaktadır... Bkz. Ayhan vd. (2012), s. 63; G. Antalya (2013). *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre borçlar hukuku genel hükümler*. İstanbul: Yazın Basın Yayın Matbaacılık, s. 59-61.

²⁰⁷Ayhan (2013), s. 296-298.

²⁰⁸Orbay Ortaç (2014), s. 121.

tarafın ticari işletmesine ilişkin haksız fiiller ticari iş sayılmaktadır.²⁰⁹ Bunun yanında TTK'nun aynı maddesi tacir yönünden düzenlenmiş olup tacir olmayan kişinin, bir ticari işletmeye verdiği zararın niteliği konusunda özel bir hüküm bulunmadığından adi bir iştir. Aynı zamanda tacirin haksız fiilinden zarar gören kişi tacir olmamasına rağmen tacir açısından bu haksız fiil ticari bir iştir. Ancak bu durumda uyuşmazlık sonucunda açılacak dava ticari bir dava olmayıp ticaret mahkemesinde açılmaz. Zira bir davanın ticaret mahkemesinde açılabilmesi için mutlak veya nispi ticari dava olması gerekir.²¹⁰

2.3. Tacirin Borçlarının Ticari Olması (Ticari İş Karinesi)

TTK'nun 19. maddesinin 1. fıkrasına göre bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Dolayısıyla tacirin ticari işletmesi ile ilgili olmasa bile kural olarak bütün borçları ticaridir.²¹¹ Aynı madde uyarınca tüzel kişiler bakımından mutlak olan bu karine, tacir gerçek kişi ise mutlak nitelik taşımaz. Bu karine iki durumda gerçek kişi tacir için söz konusu olamaz:²¹²

- Gerçek kişi tacirin işlemi yaptığı zamanda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirmesi halinde borç adi sayılmaktadır.
- Gerçek kişi tacirin yaptığı işin ticari sayılmasına durum müsait değilse borç adi sayılmaktadır. Örneğin tacirin oturmak üzere bir ev kiralaması bir adi iştir.²¹³

Dolayısıyla tüzel kişi tacirin borçları her zaman ticaridir. Ticaret hukuku bakımından tüzel kişi tacir ile ilgili hüküm TTK'nun 16. maddesinde

---

²⁰⁹Ayhan vd. (2012), s. 64.

²¹⁰S. Öktemer (1975). Ticari dava. *Ankara Barosu*, s. 204; B. Gürduğan (1956). Ticari usul hukuku. *AÜHFĐ*, s. 173- 179; Ayhan vd. (2012), s. 64; Orbay Ortaç (2014), s. 121.

²¹¹Orbay Ortaç (2014), s. 121.

²¹²Ayhan vd. (2012), s. 65; Orbay Ortaç (2014), s. 121.

²¹³Ayhan (2013), s. 301; Ayhan vd. (2012), s. 65; Karahan (2011), s. 47; Arkan (2011), s. 65-66.

bulunmaktadır. Bu madde uyarınca tüzel kişiler başlığı altında, tüzel kişi tacirler ticaret şirketleri, vakıflar, dernekler ve kamu tüzel kişilerinince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek ve ticari şekilde işletilmek üzere kurulan teşekkül ve kurumlar şeklinde belirlenmiştir.²¹⁴

2.4. Taraflardan Sadece Biri İçin “Ticari İş” Niteliğinde Sayılan Sözleşmeler

TTK'nun 19. maddesinin 2. fıkrasına göre kanunda aksine hüküm bulunmadığı halinde taraflardan sadece biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmeler diğer taraf için de ticari iş sayılmıştır.²¹⁵ Ancak bu durumda taraflardan biri tüketici ise, faiz bakımından tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklı tutulmaktadır.²¹⁶ Diğer taraftan 19. madde uyarınca taraflar arasındaki ilişkinin bir sözleşmeden kaynaklanmış olması ve kanunda aksine hüküm bulunmaması gerekir. Dolayısıyla taraflar arasındaki ilişki haksız fiilden veya sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanırsa bu hükmün kapsamı dışındadır.²¹⁷

TTK açısından bir işin ticari iş olarak nitelendirilmesinin 3 önemli hukuki sonucu, ticari işlerde teselsül karinesi, ticari işlerde faiz ve ticari işlerde zamanaşımıdır.^{218 219}

Ticari işlerde ticari faiz uygulanmaktadır. Ticari işlere uygulanacak faiz hükümleri özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, adi işlere uygulanacak faiz

---

²¹⁴M. Bahtiyar (2013). Ticari işletme hukuku. (14.baskı). İstanbul: Beta, s. 88.

²¹⁵Orbay Ortaç (2014), s. 123; Ayhan vd. (2012), s. 65-66.

²¹⁶Baygın (2010), s. 126.

²¹⁷Arkan (2011), s. 67; Orbay Ortaç (2014), s. 122; Ayhan vd. (2012), s. 66.

²¹⁸Ayhan vd. (2012), s. 66-91; Karahan (2011), s 48-53.

²¹⁹Sabih Arkan'a göre bir işin ticari iş olarak nitelendirilmesinin hukuki sonuçları, ticari işlerde teselsül karinesi, ticari işlerde faiz ve ticari işlerde zamanaşımı yanı sıra, en yüksek sınırı aşan ticari işlemlerin de bir hukuki akıbetidir. Bkz. Arkan (2011), s. 87; Bilgili (2009), s. 72-81

hükümlerinden farklı özellikler taşımaktadır.²²⁰ Bu özellikler aşağıda sırayla incelemektedir.

3. Ticari İşlerde Faizin Özellikleri

3.1. Öngörülmemiş Olsa Bile Faize Hak Kazanılması

TBK'nun 387. maddesinin 2. fıkrasına göre "Ticari olmayan tüketim ödünçü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmış olmadıkça faiz istenemez. Ticari tüketim ödünçü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir." Bu hüküm gereğince adi iş niteliğindeki tüketim ödünçü sözleşmesinde faiz istenebilmesi için taraflar arasında faizin kararlaştırılması gerekir. Buna karşılık eğer verilen ödünç ticari iş niteliğinde ise, o takdirde taraflarca sözleşmede kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir.²²¹ TBK'nun bu maddesi, ticari işlerde faizin zımnen öngörülmüş olduğu yolunda bir karine kabul etmekle ticari işleri adi işlerden ayırmıştır.²²²

Aynı şekilde TTK'nun 20. maddesine göre "Tacir olan veya olmayan bir kişiye, ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmet görmüş olan tacir, uygun bir ücret isteyebilir. Ayrıca, tacir, verdiği avanslar ve yaptığı giderler için, ödeme tarihinden itibaren faize hak kazanır." Bu madde "Hiçbir ticari iş veya hizmet karşılıksız ya da ücretsiz yapılmaz" yolundaki ilkeye bağlı kalarak, tacir olan veya olmayan bir kişiye, ticari işletmesi gereği bir iş veya hizmet gören olan tacirin ücret isteme ve verdiği avanslar ile yaptığı masraflar için ödeme tarihten itibaren faiz isteyebilme hakkına sahip olduğunu kabul etmiştir.²²³ Diğer taraf TTK'nun 3. ve 19.

---

²²⁰Yağcı (2013), s. 427; Ayhan vd. (2012), s. 71.

²²¹Karahan (2011), s. 51; Ayhan vd. (2012), s. 71; Yanlı. s. 6.

²²²Karahan (2011), s. 51.

²²³Arkan (2011), s. 76; Orbay Ortaç (2014), s. 122; Yanlı, s. 6.

maddelerine göre sözleşmede faize ilişkin bir hüküm bulunmasa bile alacağa faiz yürütülmektedir.²²⁴

3.2. Bileşik Faizin Uygulanabilmesi (Faize Faiz Yürütülmesi)

Türk mevzuatında adi işlerde faize faiz yürütmesi yasaklanmıştır. Bu nedenle adi işlerde bileşik faiz geçersizdir. Zira bileşik faizin uygulamasında borçlu önceden öngöremeyeceği oranda ağır bir yük altına girebilir.²²⁵ Bu nedenle adi işlerde TBK'nun 388. maddesinin 3. fıkrasına göre²²⁶ taraflarca önceden sözleşme ile öngörülmüş olsa bile, faizin anaparaya eklenerek birlikte faiz yürütülmesi yasaktır.²²⁷

Bunun yanı sıra 3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunun 3. maddesine göre "Kanuni faiz ve temerrüt faizi hesaplanırken mürekkep faiz yürütülemez. Bu konuya ilişkin Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklıdır". Bu hüküm uyarınca da adi işlerde faize faiz yürütülmesi yasaklanmıştır. Ancak aynı maddenin 2. fıkrası bu konuyla ilgili TTK hükümlerinin saklı olduğunu düzenlemiştir.²²⁸ Böylelikle TTK'nda öngörülen bazı hallerde bileşik faiz uygulaması kabul edilmiştir. TTK'na göre istisnai olsa bile faize faiz yürütebilir.²²⁹ Bu kanunun 8. maddesine göre "(1) Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir. (2) Üç aydan aşağı olmamak üzere, faizin anaparaya eklenerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi şartı, yalnız cari hesaplarla her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde geçerlidir. Şu şartla ki, bu fıkra,

---

²²⁴Ayhan vd. (2012), s. 73.

²²⁵H. Ülgen. vd. (2006). *Ticari işletme hukuku*. İstanbul: Vedat kitapçılık, s. 82; Arkan (2011), s. 76.

²²⁶TBK'nun 388. maddesinin 3. fıkrası "Faizin anaparaya eklenerek birlikte yeniden faiz yürütülmesi kararlaştırılmaz."

²²⁷Ülgen vd. (2006), s. 82; R. Poroy ve H. Yasaman (2010). *Ticari işletme hukuku*. (13.baskı). İstanbul: Vedat kitapçılık, s. 90.

²²⁸Ayhan vd. (2012), s. 74; Ülgen vd. (2006), s. 82; Arkan (2011), s. 76

²²⁹Bahtiyar (2013), s. 60; Poroy ve Yasaman (2010), s. 90; Karahan (2011), s. 52-53

sözleşenleri tacir olmayanlara uygulanmaz. (3) Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır. (4) Bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarına aykırı olarak işletilen faiz yok hükmündedir". Görüldüğü üzere bu hüküm uyarınca iki halde faize faiz yürütebilir;

➤ İlk olarak süresi üç aydan az olmamak üzere cari hesap sözleşmelerinde taraflar tacir olmak şartıyla, faize faiz yürütülmesi mümkündür.

➤ İkinci olarak süresi üç aydan az olmamak üzere her iki taraf bakımından da ticari iş sayılan ödünç sözleşmelerinde taraflar tacir olmak şartıyla, faize faiz yürütülmesi mümkündür.²³⁰

Bunun dışında TTK'nun 725., 726., 778. ve 818. maddesine göre;

➤ Kambyo senetlerinde başvuru hakkının kullanmasından dolayı ödeme yapan kimse, kendisinden²³¹ önceki kişilere rücu hakkını kullanması durumunda ödediği faizlere tekrar faiz isteyebilir.²³²

Görüldüğü üzere TTK'na göre yukarda sözü edilen üç istisnai halde faize faiz yürütmesi veya bileşik faiz uygulanması mümkündür.

3.4. Faizin Başlangıcı

Ticari işlerde faizin başlangıcı hakkında TTK'nun 10. maddesinde hüküm bulunmaktadır. Bu maddeye göre "Aksine sözleşme yoksa ticari bir borcun faizi, vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlar". Bu maddeden anlaşıldığı üzere ticari bir borç için faizin işlemeye

---

²³⁰Bahtiyar (2013), s. 60; Ülgen vd. (2006), s. 82; Orbay Ortaç (2014), s. 127; Ayhan (2013), s. 304; Demir (2010), s. 57-68.

²³¹Bozkurt (2010), s. 100-107

²³²Bahtiyar (2013) s. 61; Orbay Ortaç (2014), s. 127; Ayhan vd. (2012), s. 75-76; E. Moroğlu (2006), Türk borçlar ve Türk ticaret kanunu tasarıları, *İstanbul Barosu Dergisi*, 80(1), s. 6.

başlayacağı tarihi taraflar sözleşme ile serbestçe kararlaştırabilirler. Sözleşme ile taraflarca faizin başlangıcı hakkında bir düzenleme yapılmamışsa ticari bir borcun faizi, vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar günden itibaren işlemeye başlar.²³³

3.5. Faiz Oranı Serbestisi

Faizin hesaplanmasında en önemli olan unsur faiz oranıdır. Faiz yıllık süreler ve yüzde olarak belirlenen oran esas alınıp hesaplanmaktadır.²³⁴

Türk mevzuatında bütün faiz türlerinde, akdi veya kanuni faizin oranı farklı hükümlere tabi tutulmuştur.²³⁵

TTK'nun 8. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, ticari işlerde anapara faiz oranını taraflar sözleşme ile serbestçe belirleyebilir.²³⁶ Öte yandan 3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunun 1. ve 2. maddelerinde de anapara faizi ve temerrüt faizi açısından faiz oranının taraflarca sözleşmeyle serbestçe kararlaştırılabileceği vurgulanmıştır.²³⁷ Ancak bu serbesti, faizin düzenlenmesi hakkının suiistimaline izin vermemiş, ahlak kurallarına, emredici hükümlere ve TBK'nun aşırı yararlanma (gabin) hakkındaki hükümlerine aykırı olarak faiz oranı belirlenmesi yasaklanmıştır.²³⁸ Dolayısıyla taraflarca öngörülmüş faiz, aşırı derecede yüksek olup, ekonomik açıdan borçlu tacirin varlığını tehlikeye maruz bırakırsa hâkim tarafından indirim tabi tutulmaktadır.²³⁹

---

²³³Karahan (2011), s. 53; Ayhan vd. (2012), s. 76-77; Bilgili (2009), s. 75-76.

²³⁴Demir (2010) s. 28.

²³⁵Akyazan (1978), s. 239; Çeker (2012), s. 51.

²³⁶Orbay Ortaç (2014), s. 124; Karahan (2011), s. 51; Çeker (2012), s. 51.

²³⁷Karahan (2011), s. 51; Arkan (2011), s. 77.

²³⁸Ayhan vd. (2012), s. 75; Arkan (2011), s. 77.

²³⁹Arkan (2011), s. 77.

Buna karşın TBK'nun 88. maddesine göre "Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir. Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz". Bu madde gereğince anapara faizinin oranı taraflarca sözleşmeyle belirlenmiş olan yıllık faiz oranının ve faizin doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat (3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun) hükümlerine göre belirlenecek olan yıllık faiz oranının %50 fazlasını aşamaz.²⁴⁰

Aynı şekilde TBK'nun 120 maddesine göre "Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir. Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz. Akdi faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdi faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdi faiz oranı geçerli olur". Bu hüküm ile de temerrüt faizi ile ilgili olarak bir sınırlama öngörülmüş olup sözleşme serbestisi prensibi kanuni oran üzerinden sınırlamaya maruz bırakılmıştır. Şöyle ki temerrüt faiz oranı taraflarca sözleşmeyle kararlaştırılan yıllık temerrüt faizi oranı ve faizin doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat (3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun) hükümlerine göre belirlenecek olan yıllık faiz oranının %100 fazlasını aşamaz.²⁴¹ Bu noktada TBK'nda sözleşme ile kararlaştırılan

---

²⁴⁰Orbay Ortaç (2014), s. 124; Aydoğdu (2010) s. 91-94.

²⁴¹Yağcı (2013), s. 421; Orbay Ortaç (2014), s. 124.

faiz oranlarıyla ilgili sınırlamanın ticari işlerde geçerli olup olmayacağını doktrinde ve yargı kararlarında incelenmelidir.²⁴²

Doktrinde TBK'nun 88. maddesinin 2. fıkrası ve 120. maddesinin 2. fıkrasında faizle ilgili öngörülen sınırlamalar hakkında iki görüş bulunmaktadır. Bir kısım yazarlara²⁴³ göre bu sınırlamalar ticari işlerde borçlu tacirler lehine de uygulanabilecek emredici nitelikteki düzenlemelerdir ve sözü edilen maddelerin gerekçelerinde borçlu bakımından herhangi bir ayırım yapılmamıştır.²⁴⁴ Zira borçlu tacirlerin bu sınırlamadan yararlandırılıp kriz dönemlerinde tacirlerin aşırı derecede yüksek faiz uygulamasına karşı korunması gerekir. Çünkü yüksek faiz uygulaması tacirin iflasına ve krizin büyümesine sebep olur.²⁴⁵ Ayrıca bu görüşteki yazarların bir diğer dayanağı ise TTK'nun 9. maddesindeki düzenlemedir. Bu madde ile ticari nitelikteki ödünç sözleşmelerinde kanuni anapara ile temerrüt faizi hakkında ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanması öngörülmüştür. Anılan yazarlar TBK'nun da ilgili mevzuatının kapsamında kabul etmektedirler. Ancak aynı yazarlar TTK'nun 8. maddesindeki ticari işlerde faiz oranının serbestçe kararlaştırılabileceğine ilişkin düzenlemesini göz ardı etmiştir.²⁴⁶ Oysa TTK'nun 8. maddesindeki bu düzenleme ticari işlerde temel bir ilkedir.

Öte yandan doktrindeki diğer ve kanımızca isabetli görüşe göre TBK'nun 88. maddesinin 2. fıkrası ve 120. maddesinin 2. fıkrasında faizle ilgili öngördüğü sınırlamalar ticari işlerde uygulanmaz ve sadece adi işlerde uygulanacak emredici nitelikteki düzenlemelerdir.²⁴⁷ Zira TBK, TTK ile aynı zamanda yürürlüğe girmiş

---

²⁴²Orbay Ortaç (2014), s. 124; s. 3-4; Aydoğdu (2010), s. 95.

²⁴³Bu görüş için bkz. Aydoğdu (2010), s. 95-96.

²⁴⁴Yağcı, (2013), s. 431; Orbay Ortaç (2014), s. 125; Aydoğdu (2010), s. 95.

²⁴⁵Aydoğdu (2010), s. 95; Yağcı (2013), s. 431.

²⁴⁶Orbay Ortaç (2014), s. 125; Yağcı (2013), s. 43.

²⁴⁷Demir (2012), s. 223; Yağcı (2013), s. 431; Orbay Ortaç (2014), s. 126.

olup genel hüküm niteliğindedir.²⁴⁸ TTK'ndaki 8. madde nedeniyle TBK'ndaki faiz oranıyla ilgili sınırlama ticari işlerde uygulanmaz. Bununla birlikte 8. maddenin 3. fıkrasına göre "Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır". Bu fıkra ile tüketicinin korunmasıyla ilgili hükümler saklı tutulmuştur. Dolayısıyla ticari işlerde taraflardan birisi tüketici ise 4077 sayılı Tüketicinin Koruması Hakkında Kanunundaki²⁴⁹ sınırlama uygulanmaktadır.²⁵⁰ Ayrıca bu görüşteki yazarlara göre TTK'nun 9. maddesindeki (ilgili mevzuat) ifadesi ile TBK kast edilmeyip faizin hesaplanması, şartları, hükümleri vb. konuyla ilgili düzenlemeler kast edilmiştir.²⁵¹

Yargı kararlarında da ticari işlerde faiz oranının serbestçe kararlaştırabileceği kabul edilmiştir. Bu konuyla ilgili önemli bir karar Yargıtay 19. Hukuk Dairesi tarafından verilmiştir. Daire'nin 18.09.2013 tarihli kararına göre "... davacı banka ile imzalanan Genel Kredi Sözleşmesi bankacılık işi olup TTK'nun 4. maddesi gereği ticari iş niteliğindedir. Aynı Yasa'nın 8. maddesine göre; ticari işlerde temerrüt faiz oranı serbestçe belirlenecektir. Bu durumdaki TBK'daki 88. ve 120. maddelerindeki hükümlerinin ticari işler bakımından uygulanabilirliği bulunmamaktadır".²⁵² Dolayısıyla Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin bu kararına göre de TBK'nda faiz oranlarıyla ilgili öngörülmuş sınırlamalar ticari işlerde geçerli değildir.²⁵³

---

²⁴⁸Yağcı (2013), s. 432; Orbay Ortaç (2014), s. 126.

²⁴⁹Yazarların görüşlerinde belirttikleri 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun 28.11.2013 tan sonra yürürlükten kaldırılmış ve onun yerine 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Ancak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun da tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklı tutulmuştur. Bu nedenle belirtilen görüşlerde değişiklik yapmayı gerektiren yeni bir durum ortaya çıkmamıştır.

²⁵⁰Aydoğdu (2010), s. 97; Orbay Ortaç (2014), s. 126.

²⁵¹Yağcı (2013), s. 432.

²⁵²Orbay Ortaç (2014), s. 126; Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin, 2013/10777 Esas ve 2013/14096 Esas Kararı.

²⁵³Orbay Ortaç (2014), s. 126-127.

3.6. Daha Yüksek Oranda Temerrüt Faizi İstenebilmesi

Kural olarak gerek adi işlerde gerek ticari işlerde temerrüt faizi oranı yıllık %9 oranı üzerinden hesap edilmektedir. Ancak 3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanununun 2. maddesine göre ticari işlerde adi işlerden farklı olarak daha yüksek oranda temerrüt faizi istenebilir²⁵⁴. Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi aşağıda verilecektir.

4. Ticari İşlerde Faiz Oranları

4.1. Anapara Faizinde

Anapara faizinin oranını açıklayabilmek için ticari işlerde ve adi işlerde kanuni ve akdi faiz arasında ayırım yapmak gerekmektedir. Nitekim adi işlerde kanuni anapara faizine uygulanacak yıllık oran TBK'nun 88. maddesinin 1. fıkrasına göre faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir. Bu mevzuat bağlamında 3095 Sayılı Kanununun 1. maddesinin 2. fıkrasına göre kanuni anapara faizinin oranı %9 dur. Öte yandan ticari işlerde de TTK'nun 9. maddesinin 1. fıkrası ve 3095 Sayılı kanununun 1. maddesinin 2. fıkrasına göre yıllık kanuni anapara faizinin oranı %9 dur.²⁵⁵

Adi işlerde akdi anapara faizinin oranı taraflarca serbestçe belirlenmektedir. Fakat bu oran, kanuni anapara faizinin oranının %50 fazlasını aşamaz. Diğer taraftan adi işlerde kanuni anapara faizinin oranı %9 dur. Dolayısıyla TBK'nun 88. maddesinin 2. fıkrasına göre taraflar en fazla bunun %50 fazlasını kararlaştırabileceklerine göre adi işlerde akdi anapara faizinin oranı yıllık %13,5'u aşamaz. Ticari işlerde taraflar TTK'nun 8. maddesinin 1. fıkrasına göre akdi

---

²⁵⁴Bahtiyar (2013), s. 61; Arkan (2011) s. 76.

²⁵⁵Baygın (2010), s. 122-123; Eren (2013), s. 980-981; Yağcı (2013), s. 423-425; Arkan (2011), s. 77; Ayhan vd. (2012), s.78-79; Karahan (2011), s. 51-52.

anapara faizinin oranını serbestçe belirleyebilirler. Ancak bu serbesti ahlaka ya da dürüstlük kuralına aykırı olamaz.²⁵⁶

4.2. Temerrüt Faizinde

Temerrüt faizi oranını akdi temerrüt faizi ve kanuni temerrüt faizi olmak üzere ikiye ayırıp incelemek mümkündür. Adi işlerde kanuni temerrüt faizi ve akdi temerrüt faizi TBK'nun 120. maddesinde düzenlenmiştir. Adi işlerde kanuni temerrüt faizine uygulanacak yıllık oran TBK'nun 120. maddesinin 1. fıkrasına göre faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir. Bu mevzuat bağlamında 3095 Sayılı Kanunun 1. maddesine göre "Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır. Bakanlar Kurulu, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir". Görüldüğü üzere bu hüküm uyarınca adi işlerde kanuni temerrüt faizi oranı %9'dur. Adi işlerde akdi temerrüt faizine uygulanacak yıllık oran ise TBK'nun 120. maddesinin 2. fıkrasına göre azami %18'dir. Zira aynı fıkra göre akdi temerrüt faizine uygulanacak yıllık oran bu maddenin 1. fıkrası uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının %100 fazlasını aşamaz. Öte yandan aynı maddenin 3. fıkrasına göre eğer sözleşmede temerrüt faizi oranını belirtilmemişse ve kararlaştırılmış akdi faiz oranı 1. fıkrada belirten faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdi faiz oranı geçerlidir.²⁵⁷

---

²⁵⁶Eren (2013), s. 980-981; Kılıçoğlu (2012), s. 613-616; Moroğlu, (2006), s. 6; Baygın (2010), s. 122-125; Arkan (2011), s. 77; Ayhan vd. (2012), s. 78-79; Karahan (2011), s.51-52.

²⁵⁷Kılıçoğlu (2012), s. 616-623; Eren (2013), s. 982; Baygın (2010), s. 125; Arkan (2011), s. 77-78; Ayhan vd. (2012), s. 78-79; Karahan (2011), s. 51-52.

Ticari işlerde temerrüt faizi oranı TTK'nun 8. maddesinin 1. fıkrasına göre taraflarca serbestçe belirlenebilir. Öte yandan TTK'nun 9. maddesine göre "Ticari işlerde; kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır". Bu hükümde belirtilen mevzuat olan 3095 Sayılı Kanunun 2. maddesine göre "(1)Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1 inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur. (2)Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur. (3)Temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdi faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdi faiz miktarından az olamaz."

Bu maddenin 1. fıkrası gereğince ticari işlerde eğer sözleşmede oran kararlaştırılmamışsa, kanuni temerrüt faizine uygulanacak yıllık oran %9'dur. Ancak 2. fıkrasına göre şartları gerçekleşmişse ticari işlerde avans işlemlerinde uygulanacak faiz oranı talep edebilecektir. Bu oran 14.12.2014 tarihinden itibaren 10,50'dir.²⁵⁸ Fakat Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, 3095 Sayılı Kanunun 1. maddesine göre belirlenen orandan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari

---

²⁵⁸Eren (2013), s. 982; Kılıçoğlu (2012), s. 616-623; 2015 yılında (14.12.2014 tarihinden itibaren) reeskont işlemlerinde uygulanacak iskonto faiz oranı ve avans işlerde avans faiz oranı 10,50'dir, Bülten .<http://www.ertadenetim.com/> (Erişim Tarihi 17.4.2015); Sabih Arkan, (2011), s.78.

işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir.²⁵⁹ Yani ticari işlerde kanuni temerrüt faizinin 3095 Sayılı Kanununun 2. maddesi gereğince belirlenecek daha yüksek olan ticari avans faiz oranı (halen %10,50) üzerinden ödenmesi de talep edilebilecektir.²⁶⁰ Öte yandan maddenin 3. fıkrasına göre temerrüt faizinin oranı taraflarca sözleşme ile kararlaştırılmamışsa ve akdi anapara faiz oranı yukarıda öngörülen orandan fazla ise temerrüt faizi, akdi faiz oranından az olamaz.²⁶¹

Açıklamalardan anlaşıldığı üzere ticari işlerde anapara veya temerrüt faizi oranı taraflarca sözleşme ile kararlaştırılmamışsa bu faiz oranı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslarında (kredi) uyguladığı faiz (reeskont) oranı üzerinden istenebilecektir.²⁶² Söz edilen avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan faiz (reeskont) oranından beş puan veya daha arasında fark varsa yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.

Diğer taraftan TTK'nun 1530. maddesinde ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde temerrüt faizine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.²⁶³ Anılan hükümde alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin

---

²⁵⁹Baygın (2010), s. 215; Kılıçoğlu (2012), s. 619; Eren (2013), s. 982; Arkan (2011), s. 78; Ayhan vd. (2012), s. 78-79; Karahan (2011), s. 51-52.

²⁶⁰Yağcı (2013), s. 430; Yurttürk (2013), s.3; Arkan (2011), s.78-79; Ayhan vd. (2012), s. 78-79; Karahan (2011), s. 51-52.

²⁶¹Karahan (2011), s. 52; Bahtiyar (2013), s. 63.

²⁶²Arkan (2011), s. 78-79; Karahan (2011), s. 51. 52.

²⁶³TKK' 1530. maddesine göre "(1) Aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler ve şartlar batıldır. Ancak, sözleşme uyarınca yerine getirilmesi gereken edimler için kanunun veya yetkili makamların koymuş olduğu en yüksek sınırı aşan sözleşmeler en yüksek sınır üzerinden yapılmış sayılır; sınırı aşan edimler hata ile yerine getirilmiş olmasa bile, geri alınır. Bu sınırlarda, Türk Borçlar Kanununun 27. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi uygulanmaz.

(2) Ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde, alacaklı, kanundan veya sözleşmeden doğan tedarik borcunu yerine getirmiş olmasına rağmen, borçlu, gecikmeden sorumlu tutulmayacağı hâller hariç, sözleşmede öngörülmüş bulunan tarihte veya belirtilen ödeme süresinde borcunu ödemezse, ihtaraya gerek olmaksızın temerrüde düşer.

---

(3) Müttemerrit borçlunun alacaklısı sözleşmede öngörülen tarihten ya da ödeme süresinin sonunu takip eden günden itibaren, şart edilmemiş olsa bile faize hak kazanır.

(4) Sözleşmede ödeme günü veya süresi belirtilmemişse veya belirtilen süre beşinci fıkraya aykırı ise, borçlu aşağıdaki sürelerin sonunda ihtaraya gerek kalmaksızın müttemerrit sayılır ve alacaklı faize hak kazanır:

a) Faturanın veya eş değer ödeme talebinin borçlu tarafından alınmasını takip eden otuz günlük sürenin sonunda.

b) Faturanın veya eş değer ödeme talebinin alınma tarihi belirsizse mal veya hizmetin teslim alınmasını takip eden otuz günlük sürenin sonunda.

c) Borçlu faturayı veya eş değer ödeme talebini mal veya hizmetin tesliminden önce almışsa, mal veya hizmetin teslim tarihini takip eden otuz günlük sürenin sonunda.

d) Kanunda veya sözleşmede, mal veya hizmetin kabul veya gözden geçirme usulünün öngörüldüğü hâllerde, borçlu, faturayı veya eş değer ödeme talebini, kabul veya gözden geçirmenin gerçekleştiği tarihte veya bu tarihten daha önce almışsa, bu tarihten sonraki otuz günlük sürenin sonunda; şu kadar ki, kabul veya gözden geçirme için sözleşmede öngörülen süre, mal veya hizmetin alınmasından itibaren otuz günü aşıyor ve bu durum alacaklının aleyhine ağır bir haksızlık oluşturuyorsa, kabul veya gözden geçirme süresi mal veya hizmetin alınmasından itibaren otuz gün olarak kabul edilir.

(5) Sözleşmede öngörülen ödeme süresi, faturanın veya eş değer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olabilir. Şu kadar ki, alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak koşuluyla ve açıkça anlaşmak suretiyle taraflar daha uzun bir süre öngörebilirler. Ancak alacaklının küçük yahut orta ölçekli işletme (KOBİ) veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde, ödeme süresi, altmış günü aşamaz.

(6) Gecikme faizi ödenmeyeceğini veya ağır derecede haksız sayılabilecek kadar az faiz ödeneceğini, alacaklının geç ödeme dolayısıyla uğrayacağı zarardan borçlunun sorumlu olmayacağını veya sınırlı bir şekilde sorumlu tutulabileceğini öngören sözleşme hükümleri geçerlidir. Geçersizlik durumunda yedinci fıkra uygulanır.

(7) Bu madde hükümleri uyarınca alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hâllerde uygulanacak faiz oranını ve alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası her yıl ocak ayında ilan eder. Faiz oranı, 4.12.1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda öngörülen ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olmalıdır.

(8) Mal veya hizmet bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda, bu maddenin ödeme sürelerini düzenleyen hükümleri birinci taksit bakımından uygulanır. Her bir taksit tutarının ödenmeyen kısmı yedinci fıkrada öngörülen oranda gecikme faizine tabidir. Alacaklının küçük veya orta ölçekli işletme veya tarımsal veya hayvansal üretici olup borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hâllerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümleri geçersizdir.”

temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümleri geçersiz olduğu hallerde uygulamada faiz oranı 3095 sayılı kanunda öngörülen ticari işlere uygulanacak temerrüt faiz orandan en az %8 fazla olmalıdır.

5. Faizin Anaparayı Geçip Geçemeyeceği Sorunu

Türk mevzuatında 1984'e kadar yürürlükte olan Murabaha Nizamnamesinde faizin anaparayı geçmesi yasaklanmıştı.²⁶⁴ Ancak artık böyle yasaklayıcı hüküm olmadığından faizin anaparayı geçmesi için bir engel bulunmamaktadır. Bu nedenle gerek ticari gerek adi işlerde kapital ve temerrüt faizin anaparayı geçmesi mümkündür.²⁶⁵

6. Yabancı Para Borçlarında Faiz Oranı

Önceden yabancı para borçlarına uygulanacak faiz oranı hakkında bir hüküm bulunmamaktaydı. Bunun için uygulamada, Türk parasına uygulanacak faiz oranı yabancı para borçlarında da geçerliydi.²⁶⁶ Bu boşluk nedeniyle yabancı para borcunu içeren sözleşmelerde alacaklılardan 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine ilişkin Kanun, faiz 2. maddesine göre temerrüt faizi istenmekteydi.²⁶⁷ Daha sonra bu konudaki belirsizliğin giderilmesi için 14.11.1990'da kabul edilen 3678 sayılı kanunun 30. maddesiyle 3095 sayılı kanuna bir madde eklenmiştir²⁶⁸. Eklenen bu 4. maddeye göre "Sözleşmede daha yüksek akdi veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz

---

²⁶⁴Bahtiyar (2013), s. 64.

²⁶⁵Arkan (2011), s. 83; Bahtiyar (2013), s. 64.

²⁶⁶Bahtiyar (2013), s. 64.

²⁶⁷Ayhan vd. (2012), s. 82; S. Ayan (2014). Yabancı para borçlarının ifası. *Journal of Yasar University*, s. 526.

²⁶⁸Ayhan vd. (2012), s. 82; Kaya (1994), s. 226.

oranı uygulanır.” Bu madde uyarınca yabancı para borçlarına uygulanacak anapara ile temerrüt faizi oran ve koşulları düzenlenmiştir. Yabancı para borçlarında sözleşmeyle daha yüksek anapara veya temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa, devlet bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat ödediği en yüksek faiz oranının uygulanacağı hükme bağlanmıştır.²⁶⁹ En yüksek faiz oranının tayin edilmesinde ise birden fazla kamu bankası içinden bir yıllık mevduata en yüksek faizi uygulayan bankanın, o yıl içinde uyguladığı en yüksek faiz oranı esas alınacaktır. Yapılan bu düzenlemede, kamu bankalarında o tür yabancı para için mevduat hesabı açılmıyorsa, durumun ne olacağı belirlenmemiştir. Bu durumda temerrüt faizinin yabancı paranın ait olduğu ülkede uygulanan kanuni temerrüt faizine göre belirlenmesi mümkündür.²⁷⁰ Kısaca taraflar sözleşmeyle daha yüksek anapara veya temerrüt faizi oranı belirlememişlerse 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine ilişkin Kanununu 4. maddesine göre belirlenecek oran geçerlidir.²⁷¹

TBK'nun 122. maddesi uyarınca alacaklının temerrüt faiziyle karşılanamayan bir zarara maruz kaldığı hallerde, borçlu temerrüde düşmekte kusuru olmadığını kanıtlayamazsa alacaklı bu zararının tazminini de ayrıca isteyebilir. Örneğin 20000 ABD dolarının gerçek yabancı para borcu olarak borçlandığı bir olayda temerrüde düşme tarihte döviz kuru 3 - TL ise fakat borçlu bu borcun bir yıl sonra ödediğinde dolar kuru 2 - TL'ye düşerse alacaklı borç zamanda ifa edilseydi bu parayı TL'ye çevireceğini ve bu nedeniyle temerrüt faizini aşan bir miktarda gelir elde edebileceğini iddia ve ispat ederse, bu zararın tazminini ayrıca isteyebilir.²⁷²

---

²⁶⁹H. Ayrancı (2006), Para Borçlarında Temerrüt Faizi, *Hukuk Gündemi Dergisi*, 2(5), s. 102-103; Kaya (1994), s. 362; Demir (2012), s. 227.

²⁷⁰Kaya (1994), s. 362; Ayhan vd. (2012), s. 82; Ayan (2014), s. 526; Ülgen vd. (2006), s. 88-89.

²⁷¹Demir (2012),s.226.

²⁷²Ayan (2014), s. 526; Ayhan vd. (2012), s. 82.

Yabancı para borçlarında akdi faizin oranı da TTK'nun 8. maddesinin 1. fıkrasına göre serbestçe kararlaştırılabilir. Ancak tarafların tacir olması şarttır. Çünkü TTK'nun 8. maddesinin 3. fıkrasında tüketicinin korunmasıyla ilgili hükümler saklı tutularak tüketicinin taraf olduğu haller faiz serbestisinin dışında tutmuştur. Aynı maddenin 4. fıkrası ise bu hükme aykırı olarak tüketiciler aleyhine işletilen faizi yok saymıştır. Ticari işlerde yabancı para borcu nedeniyle geçmişten gelen birikmiş faizler toplamı anaparayı geçebilir.²⁷³

7. Ticari İşlerde Faiz Hakkın Durduğu Ve Düştüğü Haller

7.1. Faizin Hakkının Durduğu Haller

Bazen asıl alacak varlığını sürdürmesine rağmen bazı haller gerçekleştiğinde faiz durabilir. Faizin durmasında işlemiş faizler ortadan kalkmaz ve durma hali sona erince faiz işlemeye devam eder. Faizin durmasına yol açan bu durumlar şöyle sıralanabilir:²⁷⁴

7.1.1. Aciz vesikası alınması

2004 sayılı TTK'nun 143. maddesinin 4. ve 5. fıkralarına göre "Aciz vesikasında yazılı alacak miktarı için faiz istenemez. Kefiller, müşterek borçlular ve borcu tekeffül edenler bu miktar için vermeğe mecbur oldukları faizlerden dolayı borçluya rücu edemezler." Bu maddenin 4. fıkrası uyarına aciz vesikası alınması ile vesikada yazılı alacak miktarı açısından vesikanın düzenleme tarihten itibaren faiz istenemeyecektir. Ancak 5. fıkrada sayılan kimseler aynı maddenin 4. fıkrası hükmüne tabi olmayacaklardır.²⁷⁵ Diğer bir deyişle aciz vesikasına bağlanmış

---

²⁷³Demir (2012), s. 226-227.

²⁷⁴Evren (1987), s. 76; Helvacı (2000), s.147; Ayhan vd. (2012), s. 90.

²⁷⁵Helvacı (2000), s. 148; Deynekli ve Kısa (1998), s. 44.

alacaklar için faiz istenemeyeceği ile ilgili kural yalnızca borçlu için geçerlidir. Borçlu ile birlikte müşterek borçlu kimseler ve borçlunun kefilleri bu hükümden yararlanamaz.²⁷⁶

7.1.2. Faizsiz konkordato akdedilmesi

TİİK'nun 285 ve devamı hükümleri çerçevesinde borçlu konkordato talebinde bulunabilir. Aslında konkordatoya karar verilmesi faizlere etkili değildir. Fakat alacaklılar borçlunun mühlet dilekçesinde bu yönde bir talep olması ve bu talebin mahkemece olumlu olarak karara bağlanması hallerinde konkordatonun faizsiz olmasına da karar verebilirler.²⁷⁷ Öte yandan TİİK'nun 303. maddesine göre konkordatoya tabi olmayan alacaklar için faiz durmaz, alacaklılar konkordato kabul edilmiş olsa bile alacakları faiz ile beraber isteyebilir.²⁷⁸

7.2. Faiz Hakkının Düşüğü Haller (Sona Ermesi)

Faizin düşmesiyle beraber işlenmiş faiz sona erip ortadan kalkar ve yeniden işlemez. Öte yandan taraflarca sözleşmeyle hangi hallerde faizin sona ereceğinin belirlenmesi de çok önemlidir. Tarafların iradesiyle sona erme dışında aşağıdaki durumlarda faiz sona erer:

7.2.1. Asıl alacağın her hangi bir sebeple düşmesi ve sona ermesi

Ticari işlerde de asıl alacağın ifa ile veya başka nedenle sona ermesi durumunda asıl alacağa bağlı olarak faiz gibi fer'i haklar da sona erer. Asıl alacağın sona ermesinden sonra hem yeni faiz işlemez hem de kural olarak o tarihe kadar işlenmiş olan faizler istenemez.²⁷⁹ Ancak alacaklı faiz alacağını saklı tuttuğunu

---

²⁷⁶Deynekli ve Kısa (1998), s. 44; Ayhan vd. (2012), s.90.

²⁷⁷Helvacı (2000), s.148; Deynekli ve Kısa (1998), s. 44.

²⁷⁸Deynekli ve Kısa (1998), s. 45.

²⁷⁹Deynekli ve Kısa (1998), s. 45; Evren (1987), s. 89.

belirtmişse veya halin icabından faizin düşmeyeceği anlaşılıyorsa faiz sona ermez. Bununla ilgili hüküm TBK'nun 131. maddesinde bulunmaktadır.²⁸⁰

Bunun yanı sıra asıl alacağın zamanaşımına uğraması da faiz ve diğer fer'i hakların sona ermesine sebep olmaktadır.²⁸¹

7.2.2. Taşınmaz rehniyle temin edilmiş bir borcun borçlusunun iflası

Taşınmaz rehniyle temin edilmiş ticari borçlarda aynı adi borçlarda olduğu gibi TMK'nun 875. maddesi²⁸² uyarınca iflasın açıldığı ya da taşınmazın satışının talep edildiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faizler ile son vadeden itibaren işleyen faiz istenebilecektir. Dolayısıyla böyle bir borcun borçlusu iflas etmişse taşınmaz rehni sadece muaccel olmuş üç yıllık faizi temin etiği için geriye doğru üç seneden daha öncesine dair faizler istenemez.²⁸³

---

²⁸⁰TBK'nun 131. maddesine göre "Asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur. İşlemiş faizin ve ceza koşulunun ifasını isteme hakkı sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapılacak bir bildirimle saklı tutulmuş ise ya da durum ve koşullardan saklı tutulduğu anlaşılıyorsa, bu faizler ve ceza koşulu istenebilir. Taşınmaz rehnine, kıymetli evraka ve konkordatoya ilişkin özel hükümler saklıdır."

²⁸¹Deynekli ve Kısa (1998), s. 45.

²⁸²TMK'nun 875. maddesine göre "Taşınmaz rehminin alacaklıya sağladığı güvencenin kapsamına şunlar girer:

1. Anapara,
2. Takip giderleri ve gecikme faizi,
3. iflâsın açıldığı veya rehmin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz.

Daha önce belirlenmiş olan faiz oranı, sonradan gelen alacaklıların zararına olarak artırılamaz."

²⁸³Helvacı (2000), s. 149; Ayhan vd. (2012), s.90.

Üçüncü Bölüm

Afganistan Hukukunda Ticari İşlerde Faiz

1. Genel Olarak

Afganistan hukukunda ticari işlerde faizin açıklanması Türk mevzuatına göre daha zor ve tartışmalı bir konudur. Zira Afganistan hukuk sistemi Afganistan İslam Cumhuriyeti Anayasası'nın 1 ve 3. maddesi ile İslam hukuk sistemine tabi tutulmuştur. Öte yandan İslam hukukuna göre faiz gerek ticari işlerde gerek adi işlerde yasaktır. Bunun için Afganistan mevzuatında faizi açıkça yasaklayan hükümler dışında faiz ile ilgili açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna rağmen görüldüğü gibi pratikte Afganistan mevzuatında örtülü ve zımni şekilde faizi işaret eden ancak başka terimler ile ifade eden hükümler bulunmaktadır.

Bu noktada Afganistan hukukunda ticari işlerde faizin incelenmesi için Afganistan mevzuatına göre ticari işin ne olduğunun tespiti de çok önemlidir. Dolayısıyla bu bölümde sırayla ticari iş kavramı ile ticari işlerde faiz incelenecektir.

2. Afganistan Mevzuatına Göre Ticari İş

Ticari iş kavramı farklı hukuk sistemlerinde farklı şekilde tanımlanmıştır. Afganistan mevzuatında ticari iş kavramıyla ilgili düzenleme AfgTK'nun 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., ve 23. maddelerinde bulunmaktadır.

Genel olarak AfgTK'na göre üç tür ticari iş bulunmaktadır:

2.1. Mutlak Ticari İşler (676 Sayılı AfgTK'nda Düzenlenmiş İşler)

Mutlak ticari işler bazı özelliklere sahip olduğundan AfgTK'nun 14., 15., 16., 17., 18., ve 19. maddelerinde düzenlenmiştir. Mutlak ticari işler adı üzerinde taraflarına bakmaksızın her zaman ticaridir. Yani kimin tarafından yapıldığı işin ticari sayılması açısından önemsizdir. Mutlak ticari işler AfgTK'da düzenlenmiştir.

AfgTK'nun 14. maddesi uyarınca²⁸⁴ tacir veya tacir olmayan kimse tarafından menkul malın kiralamak ve satmak amacıyla alınması ve onun özgün veya değiştirilmiş şekilde tekrar diğer kimseye kiralanması ve satılması ticari iş olarak nitelenmiştir.²⁸⁵ Sözü geçen maddeye göre bir işin ticari sayılması için bazı unsurlar gerekmektedir. Bunlar:

➤ Önceden menkul malın alınması: Bir işin ticari olarak nitelenmesi için satılacak menkul malın önceden satın alınması gerekmektedir. Ancak AfgTK'nun 17. maddesine²⁸⁶ göre arazi sahibi veya çiftçi kendisinin tarım ürünlerini bir cihaz ile yeniden şekillendirip satarsa veya bir üretici veya işçisi kendi ürününü üretir ve satarsa ortaya adi bir iş çıkmaktadır. Zira burada mal önceden alınmamış bizzat mal sahibi tarafından üretilmiştir. Ancak bu çalışma sürekli bir işletme altında sürdürülecek olursa ticari iştir.²⁸⁷

➤ Menkul malın tekrar satılmak üzere alınması: Bir işin ticari sayılması için alınmış menkul malın tekrar satılmasının amaçlanması gerekmektedir. Yani burada niyet unsuru çok önemlidir. Aksi halde bir ticari iş değil adi iş ortaya çıkmaktadır. Örneğin bir kişi kendi günlük ihtiyacı için menkul mal

---

²⁸⁴Commercial Code of Afghanistan; article 14: For merchants / non-merchants who purchase movable and personal property for sale or lease to other persons in original or altered form, the sale or leasing of such properties is considered a commercial transaction.

²⁸⁵M. A. Mirzaei (2014). *Ticaret hukuku*, Kbul- Afghanistan: Hmeeda Barmaki Foundation for rule of Law. s. 24

²⁸⁶Commercial Code of Afghanistan; article 17: If a landowner, farmer, or a cattle-raiser sells his products or changes them to other forms before selling them, such action should be considered as normal or ordinary activities. Similarly, if a farmer with agricultural and industrial machines or plants exchange his product – or if a professional person or his employee (or his machines) produces his professional product and sells them; or if an author publishes his books and sells them, these activities constitute ordinary activities. But if a person for the purpose of changing his agricultural product opens a permanent establishment possessing the qualities of an industrial business, this is considered a commercial transaction.

²⁸⁷ Mirzaei (2014), 25.

alıp sonradan ekonomik sorunları olduğundan yeniden satarsa bir ticari iş değil adi iş ortaya çıkacaktır. Zira aldığı zaman tekrar satmak niyeti yoktur. Çünkü bir işin ticari sayılması için menkul malın alındığı zaman tekrar satılması niyetinin olması şarttır. Bu unsurdan dolayı pek çok iş ticari iş sınırının dışında kalacak ve ticari sayılmayıp adi iş olarak nitelenecektir. Tarımsal ürünlerin çiftçi tarafından üretilmesi, entelektüel yenilik, buluş ve icat hakkı ticari iş sayılmaz.²⁸⁸

➤ Kar amacının olup olmadığı ticari iş nitelemesi açısından önemli değildir: Çoğu hukuk sistemine göre bir işin ticari sayılması için kar amacının olması şarttır. Kar elde edilmemiş olması önemli değildir. Mesela bir kişi kar amacıyla menkul mal alıp bir süre geçtikten sonra bir olay sonucunda malı kayıp edebilir. Burada zarara maruz kalmasına rağmen iş bir ticari iştir. Zira malı aldığı zaman kar amacı bulunmaktadır. Ancak AfgTK'nun 14. maddesine göre bir işin ticari sayılması için kar amacının olması önemli değildir.

➤ Malın menkul olması: AfgTK'nun 14. maddesine göre bir işin ticari iş sayılması için malın menkul olması şarttır. Bu nedenle gayrimenkul malın alınıp satılması ticari iş değildir.

➤ Süreklilik: Bir işin ticari sayılması için o işin süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Dolayısıyla eğer bir kimse kar amacı ile menkul malı tesadüfi olarak alıp satarsa o iş bir adi iştir.²⁸⁹

---

²⁸⁸ N. Janbaz (2013), *Ticaret Hukuku*. Kabul- Afghanistan: Qaza yayınlar, s. 29

²⁸⁹ S. T. Hassan (1996). *Ticaret hukuku*. Tahran-İran: Dad Gustar, s. 67

AfgTK'nun 15. maddesinde²⁹⁰ tacir ve tacir olmayan kişi tarafından menkul malın başka bir kimseye tekrar kiralanmak üzere kiralanması ticari iş olarak nitelenmiştir. Yani görüldüğü üzere burada önemli olan menkul malın kiralanmak üzere kiralanmasıdır ve bu iş her zaman ticari iş olarak kabul edilmiştir.²⁹¹

AfgTK'nun 16. maddesine²⁹² göre tacir veya tacir olmayan kişinin başka bir kimseye işçi kiralaması ticari işdir. Bu madde uyarınca işçi tutarak başka kimseye çalışmak üzere kiraya vermek ticari işdir. AfgTK'nun 18. maddesinde²⁹³ diğer ticari işler şöyle sıralanmaktadır:

- Bir malın hazırlanması veya taahhüt edilmesi veya bir vecibenin üstlenilmesi
- Tiyatro, sinema, gösteri mekânı açılması, kitap satılması, otel, saray, yemekhane ve benzeri açılması, işçi hazırlanması ve pazar açılması.²⁹⁴
- Kara, deniz ve havada insanlar ve hayvanlar için ulaşım sağlanması.
- Su, doğal gaz ve elektriğin dağıtılması, telefon hatları açılması.²⁹⁵

---

²⁹⁰Commercial Code of Afghanistan article 15: Leasing of movable and personal property by merchants and non-merchants for the purpose of leasing it to others is considered a commercial transaction.

²⁹¹Janbaz (2013), 28-29

²⁹²Commercial Code of Afghanistan article 16: Employment of persons for the purpose of contracting them to others by individuals, whether merchants by vocation or otherwise, is considered a commercial transaction.

²⁹³Commercial Code of Afghanistan article 18: The following transactions are commercial and business transactions: a) Agreement to provide any kind of movable property and accept any kind of activities and products.

b) Establishment of a power plant or press; photography; printing; and selling of books.

c) Establishment of theaters, movies, parks and public places, e.g., hotels, business compounds, restaurants and the like, employment offices, and auction places. Transportation of passengers, animals, and goods via land, air, and water

d) Distribution of water, gas, electricity and the establishment of telephone communication

²⁹⁴A. Rabia (2008). *Tacirin ticari işler ile genel hükümler ve ticari işlerin örgenize etmesi*. Tahran- İran: samti çe yayınevi, s. 104.

²⁹⁵ Mirzaei (2014), 22-25.

ATK'nun 19. maddesinde²⁹⁶ mutlak ticari iş sayılması için tarafların niyetinin ve sıfatının önemli olmadığı işler aşağıda ele alınmaktadır:

- Komisyon almak için çalışmak
- Komisyonculuk
- Makbuz ve çek muameleleri
- Döviz
- Cari hesap muameleleri ve ilgili anlaşmalar
- Özel ve devlet bankalarının muameleleri
- İpotekle ilgili belgelere ilişkin muameleler
- Ticaret şirketlerinin açılması ve pay alım satımının yapılması
- Her türlü sigorta yapılması

Görüldüğü üzere AfgTK'da veya başka özel kanunlarda düzenlenmiş olan ve yukarıda sayılan işler mutlak ticari işler olarak nitelenmektedir. Mesela özel ve devlet bankalarının muameleleri ticari iş olarak AfgTK'da değil fakat ayrı özel kanun olan 770 sayılı Da Afganistan Bankası Kanunu ile Afganistan Bankacılık Kanunlarında düzenlenmiştir.²⁹⁷

---

²⁹⁶Commercial Code of Afghanistan article 19: The following transactions are commercial transactions regardless of the parties concerned:

- a) Working for commission.
- b) Brokerage.
- c) Bill and draft transactions (whether recorded in the name of a person or a bearer).
- d) Money exchange transactions.
- e) Transactions made by private and public (special and general) banks.
- f) Transaction relating to current accounts and agreements thereof.
- h) Transactions relating to mortgage documents and receipts existing against goods placed in commercial general storehouses.
- i) Establishment of commercial companies and buying and selling of shares.
- g) Contraction of any kind of insurance for all risks whether for fees or for reciprocal terms.

²⁹⁷ Mirzaei (2014), 22-25: Janbaz (2013), 28-30.

2.2. Nispi Ticari İşler

Nispi ticari işler her zaman ticari değildir. Ancak, bu işler eğer tacir tarafından ticareti sürdürmek için yapılırsa ticari iş niteliğini kazanırlar. Daha önce de belirttiğimiz gibi, mutlak ticari işlerde işlemi yapan kişinin tacir olup olmadığına bakılmaz, bu işler her zaman ticari işlerdir. Ancak nispi ticari işler normalde ticari değil adi işlerdir. Bu işi eğer tacir, bir ticari işin sürdürmesi için yaparsa söz konusu iş adi iş olmaktan çıkar ve ticari iş niteliği kazanır. Dolayısıyla nispi ticari işler tacire bağlıdır. AfgTK nispi ticari işlerden söz etmemektedir. Ancak AfgTK'nun 20. maddesine göre²⁹⁸, aksi ispat edilemezse tacirin her türlü muamelesi ticari sayılmaktadır. Yani tacirin yaptığı bir iş ticaret ile ilgili olmazsa ve kendi özel veya gündelik hayatı için olursa o zaman adi iş sayılır. Bunun ispatı tacir tarafından yapılmalıdır. Mesela tacir bir araba alıyorsa ve bu aslında AfgTK'nun 20 maddesine göre ticari işlerdir. Ancak tacir bunu ticaret için değil kendisi için aldığını ispatlamalıdır.²⁹⁹

2.3. Karma Ticari İşler (Bir Taraf İçin Ticari İş Niteliğindeki Sözleşmenin Diğer Taraf İçin De Ticari Sayılması)

Bazen bir sözleşmenin iki tarafı tacir olmaktadır. Bu tür sözleşmelerde genelde bir sıkıntı yoktur. Çünkü sözleşmenin her iki tarafı tacirdir ve uygulanan kurallar bellidir. Çoğunlukla, sözleşmelerin bir tarafı tacir ve diğeri de tacir olmayan bir kişidir ve böylece ortaya karma bir sözleşme çıkmaktadır. Dolayısıyla, eğer bir sözleşmenin bir tarafı tacir ve diğeri ise tacir olmayan bir kişiye karma ticari iş söz konusu olmaktadır.

---

²⁹⁸Commercial Code of Afghanistan article 20 "All transactions of a merchant are assumed to be commercial unless proved ordinary."

²⁹⁹ Mirzaei (2014), 23.

Karma bir sözleşmenin bir tarafı tacir ve diğer tarafı tacir olmayan bir kişidir. Ancak bir taraf için ticari iş niteliğindeki sözleşme diğer taraf için de kanundan dolayı ticari iş niteliğindedir. Bu konuyla ilgili AfgTK'nun 21. maddesine göre³⁰⁰, "Bu kanunda aksi belirtilmemişse bir taraf için ticari iş niteliğindeki sözleşmeden doğan borçlar bu kanunun hükümlerine tabi tutulmuştur." Bu madde uyarınca bir taraf için ticari iş niteliğindeki sözleşme diğeri için de ticaridir. Karma ticari işlerden çıkan uyuşmazlıklar ticaret kanununa göre ticaret mahkemelerinde çözülmektedir. Mesela tacir ile tacir olmayan bir kişi arasında bir karma ticari işten çıkan uyuşmazlık ticaret mahkemelerinde AfgTK'nu hükümlerine göre çözülmektedir. AfgTK'nun öngördüğü hallerde bu tür uyuşmazlıklarda da tacir bakımından ve tacir olmayan kişi bakımından AfgMK'nun hükümleri uygulanmaktadır.

2.4. Mutlak Ticari İşler İle İlgili Bütün İşlerin Ticari İş Olarak Nitelenmesi

AfgTK'nun 23. maddesi³⁰¹ uyarınca ticaret kanununun birinci bölümündeki işler ile ilgili bütün işler ticari iştir. Diğer taraftan AfgTK'nun birinci bölümündeki işlerin mutlak ticari iş olduğu belirtilmiştir. Böylelikle mutlak ticari işlerle ilgili bütün işler de ticari iş olarak sayılmaktadır.

Ticari işlerin adi işlerden ayrılmasıyla aşağıda sıralanmış sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

- Ticari işi yapan kim olsa olsun, bu işten doğan davalar ticaret mahkemesinde ele alınmaktadır.

---

³⁰⁰Commercial Code of Afghanistan article 21: "If an agreement between parties is commercial to only one of the parties, provided there are no statements to the contrary in the law, the obligation arising from this agreement on the part of the contractors are subject to the Commercial Law."

³⁰¹Commercial Code of Afghanistan article 23: "All transactions relating to the transactions of this chapter are taken as commercial transactions."

- Ticari iş davasında yazılı şekil şart değildir. Çünkü tacire özel yükümlülükler ve taahhütler vardır.
- Aksi kararlaştırılmamışsa ticari işlerde kefalet mümkündür. Ancak adi işlerde kefalet söz konusu olabilmesi için önceden kararlaştırma şarttır.
- İflas kuralları yalnız tacir ve ticaret şirketleri hakkında uygulanmaktadır.³⁰²

3. Ticari İşlerde Faizin Özellikleri

Afganistan mevzuatında faizle ilgili, Türk mevzuatında olduğu gibi detaylı kurallar bulunmamaktadır. Bunun nedeni de daha önce de belirttiğimiz gibi, Afganistan hukuk sisteminin bir İslami sistem olmasıdır. Ancak ticari mevzuatta örtülü şekilde faize izin verilmiş ve bazı kurallar konulmuştur. Bu nedenle Afganistan mevzuatında ticari işlerde faizin özellikleri konusunu bağımsız ve ayrı bir konu olarak ele almak mümkün değildir. Bu nedenle bu çalışma çerçevesinde zorunlu olarak ticari işlerde faizle ilgili Türk mevzuatında bulunan kuralların ışığında inceleme yapılacaktır.

Afganistan mevzuatında ticari işlerde sözleşmeyle öngörülmemiş olsa bile faize hak kazanılması ile ilgili aynen Türk mevzuatındaki gibi bir hüküm bulunmaktadır. AfgTK'nun 692. maddesine göre taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa ticari tüketim ödücü sözleşmesi her zaman faize tabidir. Böylece 692. maddeye göre ticari işlerde asıl olan, bu işlerin faize tabi olmasıdır. Ancak bu mutlak bir ilke değildir. Zira bir istisna da içermektedir. Bu istisna tarafların aksini kararlaştırmalarıdır. Bu nedenle Afganistan mevzuatında ticari

---

³⁰² Mirzaei (2014), 28-40; Janbaz (2013), 27-31.

işlerde sözleşmeyle öngörülmemiş olsa bile faize hak kazanılmasına ilişkin söz konusu özellik Türk mevzuatında olduğu gibi mutlak değil kısmi bir özelliktir.

Diğer taraftan bileşik faiz ile faizin anaparayı geçip geçemeyeceği hakkında Afganistan mevzuatında gerek adi gerek ticari işleriyle ilgili hiçbir kanunda bir düzenleme gözükmemektedir. Uygulamada faizin anaparayı geçmesi mümkündür.

Yabancı para borçlarında faiz oranıyla ilgili de Afganistan mevzuatında açık bir kural yoktur. Genel olarak AfgTK ve AfgBK'da faiz konusu iki tarafın kararına bırakılmıştır. Bu konuda yabancı ve yerli para borçlarında da bir ayırım olmamıştır. Örneğin, AfgTK'nun 600. maddesi ile tüm ticari işler faize tabi tutulmuştur. Nitekim bu madde hükmüne göre yabancı para borçlarında da faiz oranını taraflar serbestçe kararlaştırabilirler.

3.1. Faizin Başlangıcı

AfgTK'nun 598. maddesinde³⁰³ faizin başlangıcı hakkında hüküm bulunmaktadır. Sözü geçen maddeye göre ticari ödünç sözleşmesinde faiz belirtilmiş sürenin bitmesinden hemen sonra veya ihtar çekildiği günden itibaren işlemeye başlayacaktır. Öte yandan TTK'nun 10. maddesinde, faizin başlangıcı taraflarca belirlenebilmektedir.

Temerrüt faizinin başlangıcı, AfgTK'nun 649. maddesinde³⁰⁴ düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, bir ticari satım sözleşmesi neticesinde taahhüt edilmiş malın

---

³⁰³Commercial Code of Afghanistan article 598: "Interest on commercial debts is calculated after the specified period, or, of the date should be specified, from the date indicated."

³⁰⁴ Commercial Code of Afghanistan article 649: "The interest on the price of the property sold in the name of compensation for loss is calculated from the date the property has been given, but if the buyer has refused to receive the goods the interest is calculated after the date the information has been sent to effect the receiving by the buyers."

belirtilen tarihte teslim edilmemesi durumunda alıcı bu gecikmeden dolayı gördüğü zararı satıcıdan faiz (tekete poli) şeklinde elde edilebilir. Söz konusu faizin başlangıç tarihi malın teslim edildiği ve eğer alıcı malı istemiyorsa ihbar tarihinden başlayacaktır.

Görüldüğü gibi, temerrüt faizinin başlangıç zamanı ya malın teslim alındığı gün veya alıcının satıcıya malı istemediğine dair bildirim gönderdiği gündür. Böylece 598. maddede ticari tüketim ödünç sözleşmesinden kaynaklanan faizin ve 649. maddede ise ticari satım sözleşmesinden kaynaklanan faizin başlangıç zamanı hakkında kurallar belirlenmiştir.

Ayrıca, Afganistan mevzuatında faiz ödeme zamanı hakkında da kurallar bulunmaktadır. ATK'nun 694. maddesinde³⁰⁵ faizin ödeme zamanı belirtilmiştir. Bu maddeye göre ticari ödünçlerde faizin ödeme tarihi ödünç süresine göre değiştirmektedir. Eğer ödünç süresi bir yıldan kısa bir süre ise faiz ve ödünç aynı günde ödenmektedir. Eğer ödünç süresi bir yıldan uzun bir süre ise faiz ödeme tarihi her yılın sonudur.

Öte yandan AfgBK'nun 35. maddesinin 2. fıkrasının 5. bendi³⁰⁶ ile faizin ödeme tarihi ve oranı hakkında, her banka, merkez bankasının kurallarına tabi tutulmuştur.

---

³⁰⁵Commercial Code of Afghanistan article 694: "If the duration of the loan is less than one year, the interest is paid on the date the loan is returned but if the duration is more than one year, the interest should be paid at the end of the year, unless otherwise decided by both parties."

³⁰⁶Banking Law of Afghanistan article 35,2,5: "Banks shall observe the following requirements of Da Afghanistan Bank:

compliance with prohibitions, restrictions or conditions concerning:

– matching; as to maturity and interest in respect of assets and liabilities."

3.2. Faiz Oranı Serbestisi

Afganistan mevzuatına göre faiz oranının açıklanması için konuyu akdi ve kanuni faiz açısından ayrı ayrı ele almak gerekmektedir. Afganistan mevzuatında akdi faiz oranı konusunda Türk mevzuatında olduğu gibi hükümler bulunmaktadır. AfgTK'nun 600. maddesine göre ticari işlerde faiz oranı taraflarca serbestçe belirlenmektedir. Faiz oranının sözleşmeyle taraflarca serbestçe belirlenmesi ticari işlerin önemli bir özeliğidir. Kısaca anlatmak gerekirse, Afganistan mevzuatında akdi anapara faizi ve akdi temerrüt faizi oranlarının belirlenmesi tarafların serbest iradesine bırakılmıştır.

AfgTK'nun 693. maddesine göre eğer sözleşmeyle taraflarca akdi faiz oranı belirlenmemişse kanuni faiz söz konusu olmaktadır. Bu maddeye göre sözleşmede faiz oranı hakkında bir karar yoksa taraflar kanuni faiz oranına tabi tutulmuştur.

Ancak Afganistan mevzuatında, Türk mevzuatının aksine, kanuni faiz oranı hakkında belirsizlik bulunmaktadır. Türk mevzuatında kanuni faiz oranı olarak belli bir oran belirtilmiştir. Afganistan mevzuatında böyle bir açıklık yoktur. Örneğin, pay alım satımı AfgTK'na göre ticari bir işdir. Bu konuyla ilgili kanuni temerrüt faizi oranı 397. maddede³⁰⁷ belirlenmiştir. Maddeye göre eğer alıcı bir payın fiyatını belirtilen tarihte ödememişse bu tarihten sonra temerrüt faizine tabi tutulmuş sayılır. Bu bağlamda alınan maddeye göre temerrüt faizinin oranı pay satan şirketin statü ya da kurucu belgesinde belirtilmiş orana göre belirtilmektedir. Yani AfgTK özellikle pay konusunda temerrüt faizinin kanuni oranının belirlenmesi konusunu pay satan şirketin kurucu belgesine bırakmaktadır. Bu

---

³⁰⁷Commercial Code of Afghanistan article 397: "The stockholder who has not paid the price of the stock certificates must pay, from the day it was due, legal interest on the loss caused by this negligence to the company. The amount determined in the articles of incorporation to be paid as compensation for the loss caused by the delay in payment of the stock certificate is valid."

nedenle kanuni temerrüt faizi oranı hakkında belirsiz bir durum söz konusudur. Diğer taraftan AfgTK'nun 445. maddesine³⁰⁸ göre, pay satımıyla ilgili anapara faizinin oranı hakkında pay satan şirket tarafından karar verilemez. Ancak maddeye göre büyük sermaye söz konusu olduğunda, şirketçe payla ilgili %5 kanuni anapara faiz oranı beş senelik bir süre için tayin edilebilmektedir. Özet olarak, pay satımıyla ilgili temerrüt faizinin kanuni oranı AfgTK'nun 397. maddesine göre, pay satan şirketin kurucu belgesince belirlenmektedir. Ayrıca AfgTK'nun 445. maddesinde, pay satan şirketin kurucu belgesinde ancak büyük sermaye söz konusu olunca, %5 yıllık anapara kanuni faizi oranı beş senelik bir süre için tespit edilmiştir. Dolayısıyla, AfgTK'nda pay alım satımı işleri dışındaki diğer ticari işlerde kanuni temerrüt ve anapara faizin oranı hakkında belirsizlik hakimdir.

4. Faizin Durduğu Ve Düştüğü Haller

Belirttiğimiz üzere genel olarak faizin durduğu hallerde faizin işlemesi duracak ve bu nedenler ortadan kaldıktan sonra, faiz yeniden devreye girecektir. Afganistan İflas Kanunu'nda faizin durması hakkında bir hüküm yoktur.

Düşme hakkında ise AfgTK'nda hüküm bulunmaktadır. AfgTK'na göre asıl asıl alacak düştüğünde faiz de düşer. Çünkü faiz bir fer'i hak olarak asıl alacağa bağlıdır. Asıl alacağın zamanaşımına uğraması halinde bir fer'i hak olarak faiz de sona erer. Bu konuda AfgTK 735. maddesinde³⁰⁹ faizin kalan kısmının 5 yıl

---

³⁰⁸Commercial Code of Afghanistan article 445: "If profits do not permit or warrant payment of normal dividends or interest, it is permissible to pay up to five per cent on the capital contribution or on bonds for a period not to exceed five years. These amounts so paid out of the interest account may be treated in the balance sheet as if they were preliminary."

³⁰⁹Commercial Code of Afghanistan article 735: "Cases concerning liquidation of the current account or the remaining interest determined by the consent of both parties or the law or the repetition, mistake, or the entry of an incorrect item, are invalidated after five years."

geçtikten sonra düşeceği hükme bağlanmıştır. Aynı şekilde, AfgTK'nun 538. ve 942. maddelerinde³¹⁰ belirtildiği gibi asıl alacağın zamanaşımına uğraması dolayısıyla asıl alacağın bir fer'i hakkı olarak faiz de otomatik olarak sona erer. Kısaca belirtmek gerekiyor ki ticari işlerde faizin sona erme ve düşme halleri ticari iş türüne göre farklıdır ve bu konuda uygulanacak genel bir hüküm bulunmamaktadır.

---

³¹⁰Commercial Code of Afghanistan article 538: "All cases brought against the acceptant because of the note are without effect three years after the due date. The cases brought by the bearer against the endorsers and the issuer are without effect after one from the date of the Protest made during the specific period thereof (or, if the note should contain the condition of "return without expense from the due date). Cases brought by endorsers against each other or against the writer lose their effect after six months of the date of the payment by the endorser, or of the date the cases against them were brought". And article 942: Any case resulting from the contract of insurance loses its effect two years from the date of the dispute.

Sonuç

Adı ne olsa olsun, faiz tarih boyunca insanlar arasında uygulanagelmıştır. Bugün de neredeyse tüm ülkelerde faiz hakkında belli kurallar bulunmakta ve faiz farklı terimlerle ifade edilmektedir.

İslam hukukunda faiz için birçok terim kullanılmıştır. Ancak Türk mevzuatında "faiz" terimi kullanılmıştır. Afganistan hukukunda, İslam'a tabi olması nedeniyle, faizden açık olarak bahsedilmemiştir. Afganistan Medeni Kanununda yalnız faizi yasaklanmak için "faiz" terimi açık bir şekilde kullanılmıştır. Diğer mevzuatta, özellikle ticaretle ilgili mevzuatta "faiz" terimi yerine "teketane" veya "tekete poli" terimleri kullanılmıştır. Ancak bunlardan maksatta faizdir.

Faiz, asıl alacağına bağlı bir fer'i hak olarak, bazı özellik ve unsurlara sahiptir. Bu unsurlar ve özellikler neticesinde faiz, "ceza koşulu", "aşkın zararı" ve "vade farkı" gibi benzer kavramlardan ayrılmaktadır.

Bunun yanı sıra, faizin birçok türü vardır. Bunlar, kanuni faiz, akdi faiz, temerrüt faizi, anapara faizi, bileşik faiz, basit faiz, ticari işlerde faiz, adi işlerde faiz olarak sıralanabilmektedir. Bu nedenle, faizin tanımını yaparken, faizin farklı türlerini de göz önünde tutmak gerekmektedir. Çünkü her türün farklı bir tanımı yapılmalıdır.

Genelde, Afganistan mevzuatında faizin tanımı, türleri, özellikleri ve unsurları hakkında, hem adi hem de ticari işlerde, kurallar bulunmamakta veya çok örtülü ve açık olmayan bir şekilde, farklı terimlerle, faizden söz edilmektedir. Ancak Türk mevzuatında, faiz hakkında açık ve belli kurallar bulunmaktadır.

Türk ve Afganistan mevzuatında, ticari işlerle ilgili açık ve belli kurallar vardır. Dolayısıyla, Türk ve Afganistan mevzuatı bu açıdan birbirine yakındır. Ancak, bu iki mevzuatta, ticari işlerde faiz hakkında çok fark vardır.

Afganistan mevzuatında faiz konusu çok karmaşıktır ve belli kurallar şeklinde düzenlenmemiştir. Dolayısıyla, Afganistan'da faiz konusunu incelerken Türk mevzuatını bir örnek olarak kullanmalıyız.

Türk mevzuatında, ticari faizin önemli özelliklerinden biri, faizin sözleşmeyle kararlaştırılmamış olduğu durumlarda da istenmesidir. Bu özelliği göz önünde tutarsak Afganistan'da benzer bir mesele mevcuttur. Çünkü tüm ticari işler faize tabi tutulmuştur. Türk mevzuatında ticari işlerde faizin bir diğer özelliği de, bazen faize faiz yürütebilmesidir. Ancak, Afganistan mevzuatında söz konusu özellikten bahsedilmemiştir. Bunun yanı sıra, ticari işlerde, sözleşmenin taraflarınca faizin kararlaştırılması, faizin diğer bir özelliğidir. Bu konu Afganistan mevzuatında da açık bir şekilde bulunmaktadır.

Türk mevzuatında faizin kanuni oranı hakkında belli kurallar bulunmaktadır ve bu oran yıllık %9 olarak belirlenmiştir. Ancak Afganistan mevzuatında, bu konuda belli kurallar bulunmamaktadır. Bazı yerlerde kanuni orandan bahsedilmiştir. Ancak söz konusu oran açıklanmamıştır. Ancak temerrüt faizinin oranı, pay satımıyla ilgili işlerde %5 olarak tayin edilmiştir. Genel olarak, Afganistan mevzuatında, temerrüt ve anapara faizinin kanuni oranı hakkında belli ve genel bir hüküm bulunmamaktadır. Bunun nedeni de, Afganistan Hukuk Sisteminin İslam hukuk sistemine tabi olmasıdır ve İslam hukuku uyarınca faiz yasaktır.

Türk mevzuatına göre, faiz asıl alacağına bağlı fer'i bir haktır. Bu nedenle, asıl alacağın düşmesi veya durmasıyla, faiz de düşme ve durma haline girmektedir. Bu

konuda, Afganistan mevzuatında bir açıklama bulunmamaktadır. Ancak, faiz asıl alacağa bağlı bir hak olduğundan, asıl alacağın dűşmesi veya durmasıyla birlikte faizin de dűşmesi ve durması gerekmektedir.

Kaynakça

- Abdullah A. A. A. Q. M. (1985) *Almughani*, Dari Ahya Taras.
- Abni Arabi, A.M. (1952). *Ahkamül Kuran*. Mısır: Sadeye.
- Abni Cüzi (1964). *Zadulmaad*. Beyrut: Maktabı İslami.
- Abni Kasir, İ. *Tafsiri Kuran*. Karaçi -Pakistan: Qadame Ketab Khana.
- Acar, A. (2010), Faiz ve toplum ilişkisi, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, (16),187-196.
- Ahmad, Z. (2003). Riba teorisi. (Çev: Ali Rıza Gül), *AÜİFD*, 44(1), 453-465.
- Akkurt, N. (2012) 6098 Sayılı Türk borçlar kanununda uygulayıcı gözüyle haksız fiiller ve tazminat. (Ed: E. Badur). Ankara: *6098 Sayılı Türk Borçlar kanunu sempozyumu*, 41-126.
- Arkan, S. (2011). *Ticaret işletme hukuku*. (15.baskı). Ankara: Sözkese Matbaacılık,
- Akyazan, S. (1978). Türk hukukunda faiz türler ve bunlara ilişkin kanun hükümleriyle banka cari hesaplarında uygulanan kapital faizi bileşik faizi geçmiş günler faizi üzerinde. *Ankara Barosu*, 236-247.
- Albaş, H. (2000). *Paranın değer kaybından doğan zararın tazmin edilebilirliği*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Antalya, G. (2013). *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre borçlar hukuku genel hükümler*. İstanbul: Yazın Basın Yayın Matbaacılık.
- Ataş, H. (2001). Munzam zararda ispat sorun. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 50(1).
- Ayan, S. (2014). Yabancı para borçlarının iflası. *Journal of Yasar University*, 511-570.
- Aydoğdu, M. (2010). 6098 sayılı Türk borçlar kanunda faiz ile ilgili düzenlenmeler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi*, 12(1), 85-136.

- Ayhan, R. (2012), Ticari iş-ticari işletme-tacir- ticaret sicil- ticaret unvanı-haksız rekabet, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(3-4), 31-53.
- Ayhan, R. (2013).Ticari iş kavramı ve tacir sıfatına bağlanan ücret ve sözleşme cezalarının ar, 291-314.
- Ayhan, R. vd. (2012). *Ticari işletme hukuku*. (5.baskı). Ankara: Yetkin Yayınlar,
- Ayrancı, H. (2006), Para borçlarında temerrüt faizi, *Hukuk Gündemi Dergisi*, 2(5),100-105.
- Ayrancı, H. (2006), *Türk borçlar hukukunda munzam zararı*. Ankara: Yetkin.
- Battal, A. (1999). Faturada yer alan vade farkı kaydının niteliği ve itiraz edilmemesi halinde sonuçları ile ilgili Yargıtay uygulaması. Ankara: *Ticaret hukuku ve Yargıtay kararları sempozyumu*, 77-102.
- Bahtiyar, M. (2013). Ticari işletme hukuku. (14.baskı). İstanbul: Beta.
- Baygın, C. (2010). Türk Borçlar kanununun borç ilişkisinin hükümleri-borçların ve borç ilişkisinin sona ermesi konularında getirdiği bazı yenilik ve değişiklikler. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (14), 119-144.
- Bayındır, A. (2007). *Ticaret ve faiz*. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları.
- Bilgili, F. (2009). *Ticaret hukuku; Ticari işletme hukuku*. Ankara: Seçkin
- Bozkurt, T. (2010). Ticaret hukuku. İstanbul: Basım Yayım Dağıtım.
- Cansel, E. ve Özel, Ç. (2013) Türk Borçlar hukukunda ceza koşulu, *Jurnal of Yasar University*, 8(özel), 713-734.
- Çeker, M. (2012). *6102 sayılı ticaret kanununa göre ticaret hukuku*. (5.baskı). Adana: Karahan Kitabevi.
- Çınar, Ö. (2009). Türk borçlar kanunu ve Alman medeni kanununa göre cezai şartın indirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 91-115.

- Dalgın, N.(2010). Faiz yasağıyla ilgili farklı yaklaşımlar. *İslam Hukuku Araştırma Dergisi*, (16), 77-110.
- Demir, D. (2010). *Bileşik faiz*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Demir, Ş. (2012). Türk borçlar Kanunu'nun para borçlarında faize ilişkin getirdiği yenilik ve sınırlamalar. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 209-234.
- Deynekli, E. ve Kısa, S. (1998). *Faiz hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Erdem, M. (1997). İlahi dinlerin kutsal kitaplarında helal ve haram anlayışı üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 151-172.
- Eren, F. (2013). *Borçlar hukuku genel hükümler*. (16.baskı). Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Eskicioğlu, O. (1999). *İslam ve ekonomi*. İzmir: Çağlayan Matbaası.
- Evren, M.T. (1987). *Faiz hukuku*. İstanbul: Ofset Matbaacılık.
- Fahrettin, R. (2001). *Tefsiri kabir (التفسير الكبير)*. Beyrut: Dari Ahya Taras Arabi.
- Gimen, Ş. (2010). *Faizin illeti ile ilgili ihtilaflar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Gökçeoğlu, K. H. (2007). *Cezai şart ve güncel içtihatlar*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınevi.
- Gürduğan, B. (1956). Ticari usul hukuku. *AÜEHFD*, s. 172- 193.
- Güveycati, A. (2000). İslam hukukunda sigorta ve faiz hakkında bir risale. (Çev: Ekrem Buğra İkinci). *AÜEHFD*, 4(1-2), s. 597-615.
- Hassan, S. T. (1996). *Ticaret hukuku*. Tahran-İran: Dad Gustar.
- Helvacı, M. (2000). *Borçlar ve ticaret kanunu bakımından para borçlarında faiz kavramı*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.
- Janbaz, N. (2013), *Ticaret hukuku*. Kabul- Afghanistan: Qaza yayınlar.
- Karahan, S. (2011). *Ticari işletme hukuku*. (22.baskı). Konya: Mimoza yayınlar.

- Karakuş, A. (2006). *İslam hukuk kaynaklarındaki faiz kavramının modern ekonomi bağlamında yeniden değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisan Tezi. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi.
- Kaya, A. (1994). Adi ve ticari işlerde faiz. *İÜHFM*, 54, 347- 366.
- Kayar, İ. (2008). *Ticari işletme hukuku*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, A. M. (2012). *Borçlar hukuku genel hükümler*. (16.bası). Ankara: Turhan Kitabevi Yayınlar.
- Koschaker, P. ve Ayiter, K. (1970). *Modern hususi hukuka giriş olarak Roma hususi hukukunun ana hatları*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Kudat A. (1949). Cezai şartın mahiyeti ve ceza ile münasebeti. *Ankara Barosu*, 29-34
- Küresi, E.İ. (1966). *Faiz nazariyesi ve İslam*. (Çev: Salih Tuğ), İstanbul: Ahmet Sait Matbaası.
- Mirzaei, M. A. (2014). *Ticaret hukuku*, Kabul- Afghanistan: Hameeda Barmaki Foundation for rule of Law.
- Moroğlu, E. (2006), Türk borçlar ve Türk ticaret kanunu tasarıları, *İstanbul Barosu Dergisi*, 80(1).
- Oğuzman, M. K. ve Öz, M. T. (2012), *Borçlar hukuku genel hükümleri*. (10.baskı). İstanbul: Vedat. 1.
- Orbay Ortaç, N. (2014). 6102 Sayılı Türk ticaret kanunu çerçevesinde ticari işlerde faiz. *Ankara Barosu Dergisi*, (2) 119-133.
- Osman, Z. *Tabeenul haqayeeq*. Meltan, Pakistan: Maktabe Emdadya.
- Osmani, M.T. (2005). Faizle tarihi karar. *Sod per tarihi faysala*. Karaçi -Pakistan: Maktabi aarifi Quran.
- Öktemer, S. (1975). Ticari dava. *Ankara Barosu*, s. 202-209.
- Özsoy, İ. (2012). Fıkıh doktrininde para ve faiz; *Fıkhi açılarından finans ve Altın*

- işlemleri içinde*. İstanbul: Ensar Neşriyat, s. 75,132.
- Pıçak, M. (2012). Faiz olgusunun iktisadi düşünce tarihindeki gelişimi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 61-92.
- Poroy, R. ve Yasaman, H. (2010). Ticari işletme hukuku. (13.baskı). İstanbul: Vedat kitapçılık.
- Rabia, A. (2008). *Tacirin ticari işler ile genel hükümler ve ticari işlerin örgenize etmesi*. Tahran- İran: Samtiçe Yayınevi.
- Rado, T. (1992). *Roma hukuku dersleri borçlar hukuku*. İstanbul: Filiz.
- Saber, A.W. (1992). *Islamic economics (اقتصادی اسلامی)*. Peshawar-Pakistan: Taj Mahal.
- Savaş, V.F. (1999). *İktisatın tarihi*. (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Shafiq, A.N. (2012). *Islamic economic system (نظام اقتصادی اسلامی)*. Kabul Afganistan: Qurtuba.
- Şerafettin, Ş. (1991). *Ticaret hukukunda faiz ve uygulaması*. İstanbul: Evrim Dağıtım.
- Taberî (2005). *Câmiu'l-beyan*. Beyrut: Darul Fikir.
- Tiryaki, M. (2005). *Özel hukuk alanında cezai şart*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Uludağ, S. (2010). *İslam'da faiz meselesine yeni bir bakış*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Unay, C. (2000). *Genel iktisat*. Bursa: Ekin Kitapevi.
- Uygur, T. (2012). 6098 sayılı Türk borçlar kanununun şerhi. (2.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ülgen, H. vd. (2006). *Ticari işletme hukuku*. İstanbul: Vedat kitapçılık.
- Yağcı, K. (2013). Anapara faizi ve temerrüt faizine üst sınır getiren TBK m. 88 ve TBK m. 120 hükümlerinin ticari faizler (TTK m. 8 VE TTK m. 9) bakımından uygulanabilirliği. *İÜHFM*,71(2), 421-437.
- Yurttürk, Ç. (2013). Yeni borçlar kanunu ve yeni ticaret kanunu kapsamında temerrüt faizi düzenlemesi, *Yuka Hukuk & Danışmanlık Bürosu*.

Zeytinoğlu, E. (2005). Para borçlarında temerrüt hallerinde manzum zararı, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 253-263.

Zireri, A.M. (2012). *Faizli işlemler* (معاملات ربوی). Kabul-Afganistan: Resalat Press.

Büyük Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts (Erişim Tarihi: 20.11.2014).

Faiz oranı, Bülten <http://www.ertadenetim.com/> (Erişim Tarihi 17.4.2015)

Sözlük. <http://www.seslisozluk.net/?word=faiz&lang=tr-en> (Erişim Tarihi: 20.10.2014).

<http://www.kurantefsiri.com> (Erişim Tarihi: 12.11.2014)